

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra filozofie a společenských věd

Rozvoj mediální gramotnosti v rámci výuky občanské výchovy

Bakalářská práce

Autor: Nela Jandurová
Studijní program: B0114A100001 Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání-maior
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání-minor
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Kamil Janiš, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: Nela Jandurová
Studium: F21BP0062
Studijní program: B0114A100001 Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce: **Rozvoj mediální gramotnosti v rámci výuky občanské výchovy**
Název bakalářské práce AJ: Development of Media Literacy in the framework of teaching Civic Education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce Rozvoj Mediální gramotnosti v rámci výuky Občanské výchovy se zaměřuje na rozvoj kritického čtení a vnímání mediálních sdělení. V teoretické části je charakterizována Mediální výchova jakožto jedno z průřezových témat dle Rámcového vzdělávacího programu a jsou zde vymezeny základní pojmy. Praktická část je pak zaměřena na samotné aktivity rozvíjející kritické čtení a vnímání mediálních sdělení. Cílem této bakalářské práce je vytvoření návrhu několika dílčích aktivit do vyučovacích hodin Občanské výchovy, jež rozvíjí kritické čtení a vnímání mediálních sdělení.

CAROLYN, W. a kol. *Media and information literacy curriculum for teachers*. Paris: the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2011.

HOBBS, R. *Digital and Media Literacy: A Plan of Action*. The Aspen Institute Communications and Society Program. 2010.

JIRÁK, J., ŠTASTNÁ, L., ZEZULKOVÁ, M. *Mediální výchova jako průřezové téma*. Pokladová studie – revidovaná verze. Národní ústav pro vzdělávání, Praha, 2018.

MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007.

BROKLOVÁ, Zdeňka a kol. *Mediální tvorivě pro II. stupeň ZŠ a střední školy: Metodická příručka mediální výchovy*. Rutová Nina (ed.). 2008. Kladno : AISIS, 2008.

BĚLOHLAVÁ, E., URBAN, J. *Mediální výchova: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Aktualizované vydání. Plzeň: Fraus, 2021.

VERNER, P., BEZCHLEBOVÁ, M. *RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. Mediální výchova: průřezové téma*. Úvaly: Praha: Albra ; SPL – Práce, 2007.

PAVLIČÍKOVÁ, H., ŠEBEŠ, M., ŠIMŮNEK, M. *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2009.

STEELE, J. L. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení: Příručka I*. Praha: Kritické myšlení, 1997.

Zadávací pracoviště: Katedra filosofie a společenských věd,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Kamil Janiš, Ph.D.

Oponent: Mgr. et Bc. Ladislava Pozdílková

Datum zadání závěrečné práce: 13.2.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce Mgr. Kamila Janiše, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 1.7. 2024

.....

Nela Jandurová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Kamilu Janišovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, podnětné a cenné rady a trpělivost při psaní bakalářské práce. Poděkování patří i všem učitelům a žákům, kteří mi umožnili praktickou část práce náležitě ověřit a posoudit rozvoj dané oblasti mediální gramotnosti.

Anotace

JANDUROVÁ, Nela. *Rozvoj mediální gramotnosti v rámci výuky občanské výchovy*. Hradec Králové, 2024, s. 73. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové.

Bakalářská práce „*Rozvoj mediální gramotnosti v rámci výuky občanské výchovy*“ se zaměřuje na tematický okruh Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení průřezového tématu Mediální výchova. V teoretické části seznamuje čtenáře s významy pojmů „mediální výchova“, „mediální gramotnost“ a „kritické čtení a vnímání“ a rovněž se stěžejními a vhodnými vyučovacími metodami. Ústředním motivem práce je vytvoření aktivit vhodných pro rozvoj kritického čtení a vnímání mediálních sdělení a jejich následné ověření v reálném vyučovacím procesu. Výsledkem této práce je pak soubor aktivit, které byly kriticky reflektovány a zhodnoceny z hlediska jejich efektivnosti v rámci rozvoje dané oblasti mediální gramotnosti. Tyto aktivity mohou být dále pružně aplikovány a integrovány do vyučovacích hodin v závislosti na aktuálních potřebách a tématu výuky.

Klíčová slova: mediální výchova, mediální gramotnost, kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, metodické listy

Annotation

JANDUROVÁ, Nela. *Development of Media Literacy in the framework of teaching Civic Education*. Hradec Králové, 2024, p. 73. Bachelor thesis. Philosophical Faculty, University of Hradec Králové.

Bachelor thesis "*Development of Media Literacy in the framework of teaching Civic Education*" focuses on the thematic area Critical reading and perception of media messages of the cross-cutting topic Media education. In the theoretical part it introduces the reader to the meanings of the terms "media education", "media literacy" and "critical reading and perception" as well as to the core and appropriate teaching methods. The central motive of the work is the creation of activities suitable for the development of critical reading and perception of media messages and their subsequent validation in a real teaching process. This work then resulted in a set of activities that were critically reflected upon and evaluated in terms of their effectiveness in the development of a given area of media literacy. These activities can be further flexibly applied and integrated into the lessons depending on the current needs and subject matter.

Keywords: media education, media literacy, critical reading and perception of media messages, methodological sheets

Obsah

Úvod	8
1 Mediální výchova	10
1.1 Vývoj mediální výchovy	11
1.2 Obsah a cíle mediální výchovy	13
1.3 Metodika mediální výchovy	13
1.4 Mediální výchova v kurikulárních dokumentech	14
1.4.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost	16
2 Mediální gramotnost	18
2.1 Mediální gramotnost ve výuce	19
2.2 Čtenářská gramotnost ve vztahu k mediální gramotnosti	21
3 Kritické čtení a vnímání	24
3.1 Kritické myšlení	24
3.2 Dimenze kritického myšlení v pedagogice	25
3.2.1 Třífázový model učení E-U-R	27
3.2.2 Kooperativní učení	28
3.3 Recepce mediálních sdělení	30
4 Návrhy aktivit pro rozvoj mediální gramotnosti a jejich hodnocení	32
4.1 Aktivita 1: JEDNA PANÍ POVÍDALA	34
4.2 Aktivita 2: TITULEK aneb odhalujeme sílu slov v médiích	37
4.3 Aktivita 3: PĚTILÍSTKOVÁ MISE	39
4.4 Aktivita 4: LOVCI VZORŮ aneb prototypy v médiích	43
4.5 Aktivita 5: MEDIÁLNÍ DETEKTIV novinky a fakta	47
4.6 Aktivita 6: ANALYTICI TEXTU	51
4.7 Aktivita 7: PÁTRÁNÍ PO ZDROJI	54
4.8 Aktivita 8: reKLAMa	57
4.9 Aktivita 9: MEDIÁLNÍ VÝZVA	61
Závěr	67
Seznam zdrojů	69

Úvod

Pro člověka žijícího v jednadvacátém století je svět médií neodmyslitelnou součástí. Jsme jimi obklopeni a provází nás na každém rohu. Každodenní život většiny jedinců včetně dětí je doslova zaplaven mediálními technologiemi a s nimi spojenou konzumací mediálních sdělení a obsahů. Samotný vznik i následný rozvoj tzv. nových médií s sebou nese mnoho kladů jako například rozšíření komunikace, zvýšení povědomí o dění ve světě a mnoho dalších, ovšem je zapotřebí neopomíjet a zaměřit se také na problematiku jejich záporné stránky, jelikož právě média mohou hrát jednu ze stěžejních rolí při utváření našeho pohledu a postoje či stanoviska vůči různým méně či více závažným problémům a informacím. To si ostatně většina populace mohla v nedávné době sama „na vlastní kůži“ vyzkoušet, vzpomeňme na pandemii koronaviru a šíření informací mnohdy dezinformací napříč různými typy médií. Slova pochybných odborníků, politiků, slavných hvězd i prestižních vědců, média s nimi dovedla pracovat po svém, a to chtě nechtě mělo velký vliv na rozhodování jedinců a jejich celkové smýšlení. Nejen z tohoto důvodu je více než žádoucí mít alespoň malé povědomí o světě médií a jeho principech. Ovšem jen toto povědomí nestačí, potřebné je rovněž kritické čtení a vnímání, které je předmětem jednoho z průřezových témat Rámcového vzdělávacího programu, konkrétně Mediální výchova zaměřující se na rozvoj mediální gramotnosti.

Osvojení mediální gramotnosti je součástí celoživotního učení, jehož neodmyslitelnou součástí je tzv. čtenářská gramotnost, která je činitelem kvality života jedince, ale i celého světa. Samotná mediální gramotnost by kromě jiného měla vést k rozvoji schopností jakými jsou: analýza sdělení, posouzení jeho věrohodnosti a vyhodnocení jeho záměru. Ve chvíli, kdy budou mít současní žáci osvojeny všechny dovednosti a schopnosti, které by jim měla mediální výchova, prostřednictvím které dochází k osvojení této gramotnosti, přinést, mohou pozitivně působit na své rodiče a prarodiče. Právě díky tomu by se v tomto směru mohla snížit pomyslná propast mezi mladší a starší generací.

Mediální gramotnost se tak podílí na kvalitě života nejen jedince, nýbrž celé společnosti, z tohoto důvodu se autorka této práce rozhodla zaměřit na tematický celek Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, který se stal ústředním tématem celé práce. První část práce je věnována teoretickým pojmům týkajících se vybraného tematického celku a mediální výchovy jako takové. V její druhé části si autorka klade za cíl vytvořit dílčí aktivity

zaměřující se na tento tematický celek a rozvoj mediální gramotnosti. Jedná se o aktivity pracující s třífázovým modelem učení, který je velmi vhodný pro rozvoj kritického myšlení, a rovněž se specifickými učebními metodami ozvlášťující tradiční frontální výuku. Tyto aktivity by u žáků měly rozvíjet samostatné aktivní myšlení, schopnost vyvozovat své vlastní závěry a také vyhodnocovat a třídit informace. Hlavním cílem této práce se tedy stává vytvoření aktivit naplňujících výše zmíněné aspekty a jejich následné ověření a zhodnocení na základě praktického využití v reálném vyučovacím procesu.

1 Mediální výchova

Mediální výchova bývá často zaměňována s pojmem mediální pedagogika.¹ Tento pojem lze označit za hyperonymum, protože se používá pro denotaci širší oblasti zahrnující jednak školní mediální výchovu, mimoškolní aktivity, například volnočasové aktivity zaobírající se tématem médií, ale rovněž oblast mediální socializace – nezáměrné pedagogické působení v rodině, mezi vrstevníky atd. Samotná mediální výchova bývá v různých odborných publikacích rozdílně definována, dle Pedagogického slovníku je charakterizována jako „*výchova k orientaci v masových médiích, k jejich užívání a zároveň k jejich kritickému hodnocení.*“² Naopak v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělání³ (dále jen RVP ZV) je její koncepce lehce odlišná, tomuto pojetí se bude autorka práce podrobněji věnovat později. Pro lepší pochopení nejen obsahu a cílů mediální výchovy je zapotřebí si pojem konceptualizovat.

Pedagogický slovník výchovu definuje jako „*proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.*“⁴ Důraz je kladen především na vytvoření podmínek pro rozvoj, které u jedince podněcují snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností a zároveň zohledňují individuální předpoklady každého jedince.⁵ Ve vztahu k médiím pak hovoříme o snaze rozvinout u jedince schopnost efektivního využití médií pro sebevzdělání a též schopnost kriticky vyhodnotit informace, která nám jsou skrze média předávány.⁶

Média, pojem pocházející z latinského adjektiva medium, v překladu vyskytující se uprostřed nebo střední, lze obecně chápat jako prostředek zajišťující styk jednoho subjektu s druhým, přičemž se nejedná pouze o styk s komunikační povahou, nýbrž především o styk nabývající jakéhosi sociálního vlivu, se schopností měnit sociální

¹ SLOBODA, Zdeněk. *Mediální tvorba v kontextu vzdělávání: na příkladu česko-německého mediálně-pedagogického projektu o genetice*. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 10. ISBN 978-80-87474-28-0.

² PRŮCHA, Jan; MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 119–120. ISBN 80-7178-772-8.

³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit.2023-12-14]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

⁴ PRŮCHA, Jan; MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. s. 277.

⁵ Tamtéž s. 277–278.

⁶ PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 139. ISBN 978-80-262-0403-9.

rovnováhu a rytmus každodenních činností.⁷ Pro lepší pochopení si lze pod pojmem představit peníze, čas či elektřinu. V užším slova smyslu nahlížíme na média jako na prostředek určený ke komunikaci, ať už se jedná o umění, neverbální komunikaci či samotnou řeč. Pro mediální výchovu je klíčová konkrétnější definice, která média popisuje jako prostředky masové či mediální komunikace. Mezi masová média řadíme noviny, rozhlas, časopisy, knihy či internet, který je v současnosti jedním z největších zdrojů mediálních sdělení. Z dnešního pohledu je však potřeba brát ohled na rozdíl mezi médii a masovými médii, kdy masmédia neumožňují obousměrný provoz (vysílání a přijímání na obou stranách), poněvadž striktně vyčleňují dvě role: tvůrce sdělení a příjemce, který je zastoupen větší skupinou osob s minimálními či zcela chybějícími sociálními vazbami. Pojem médium tedy již nadále nelze definovat jakožto masové sdělovací prostředky, a to především kvůli přeměně médií, která již neslouží pouze ke sdělení a mění se na více individualizovaná a interaktivní.⁸ V návaznosti na tuto změnu hovoříme o tzv. nových mediích, „*kteřá se od předchozích liší změnou v základních vlastnostech svého fungování a v modelech komunikačních situacích a sociální komunikace, které vytvářejí.*“⁹ Konkrétně se jedná o komunikační prostředky od televize přes různé videorekordéry, videokamery či počítačové hry až po internet, telefony a sociální sítě.¹⁰ Karol Jakubowicz tyto prostředky nových médií rozděluje do třech kategorií primárně z pohledu jejich stáří a vývoje: Nová média 1.0 (např.: videotext, teletext), Nová média 2.0 (digitální média, která vznikla sblížením různých technologií) a Nová média 3.0 (integrace více funkcí do jednoho zařízení např.: chytrý telefon, hodinky).¹¹

1.1 Vývoj mediální výchovy

Jisté náznaky mediální výchovy můžeme nalézt již v antickém Řecku, konkrétně v Platonově díle *Republika*, kde varuje před vlivem divadla na řeckou mládež, avšak první jasně formulovaný požadavek na vzdělání dětí ke čtení novin vzešel až v 17. století

⁷ MIKULCOVÁ, Klára a KOPECKÝ, Kamil. *Aktuální problémy mediální výchovy a mediální gramotnost žáků 2. stupně ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020, s. 7–8. ISBN 978-80-244-5900-4.

⁸ JAKUBOWICZ, Karol. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. Zlín: Verbum, 2013, s. 55. ISBN 978-80-87500-38-5.

⁹ Tamtéž, s. 60.

¹⁰ BÍNA, Daniel. *Výchova k mediální gramotnosti*. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2005, s. 8. ISBN 80-7040-844-8.

¹¹ JAKUBOWICZ, Karol. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. s. 55–70.

ze strany Jana Amose Komenského, kterému šlo především o využití novin jakožto zdrojů aktuálních informací a požadoval zařazení čtení novin do výuky.¹² Komenský byl také prvním původcem pokusu o výklad mechanismu působení médií ve společnosti. Ve známém díle *Labyrint světa a ráj srdce* přirovnává šířitele zpráv (dnešního novináře) k pištcům, kteří se snaží lidi přimět k poslechu různých melodií.

Komplexnější úvahy o mediální výchově se začaly utvářet až ve 20. století. V první polovině tohoto století se hlavně v anglickém a německém jazykovém a kulturním prostředí objevily úvahy o zařazení obsahu novin, které v této době plnily roli média poznání světa a politického dění, jakožto zdroje informací do výuky. V průběhu let byl z německého prostředí vznesen požadavek na zařazení základního poučení o procesu mediální produkce do vyučovacího procesu. V této souvislosti stojí za zmínku rubrika *Noviny ve škole* vedená časopisem *Duch médií*, který vycházel v tehdejší Československu na přelomu 20. a 30. let 20. století. Avšak stále zde nemůžeme hovořit o povaze mediální výchovy tak, jak ji známe dnes.

Tato podoba se začala uplatňovat až po druhé světové válce. Jedním z hlavních podnětů, přicházející z německé oblasti, byla snaha vyrovnat se se zlověstnou a doslova ničivou propagandou vedenou právě Německem, konkrétně říšským ministrem propagandy Josephem Goebbelsem. Kritické čtení novin, jež náleží do mediální výchovy, se stalo jednak součástí vyučovacích hodin a také procesu denacifikace. Další podnět se objevil v 50. a 60. letech v USA v důsledku komercializace médií (hlavně televize). Byly zde provedeny četné výzkumy, z jejichž výsledků vzešel hrozivý fakt, že lidé mají stále větší obtíže s rozeznáním zpravodajské informace od reklamního sdělení a přikládají nepřiměřenou váhu těmto sdělením. Obdobné problémy se začaly v pozdějších letech objevovat i v Evropě, toto zpoždění bylo zapříčiněno výlučným monopolem státních a veřejnoprávních médií. Rok 1989 byl přelomový i z hlediska mediální výchovy. S rozvojem technologií a následnou digitalizací médií došlo k nárůstu obav spojených s důsledky masivní mediální produkce. Nejen díky těmto obavám začalo docházet k mnohem výraznějšímu a efektivnějšímu zapojení mediální výchovy do učebních osnov. Například v České republice se uplatňuje výuka vycházející z integrace dvou konceptů –

¹² MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. Praha: Partners Czech, 2006, s. 13–14. ISBN 80-239-6762-2.; MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007, s. 10–11. ISBN 978-80-7367-315-4.

kriticko-hermeneutické větve a tzv. learning-by-doing.¹³ V této podobě výuky je kladen důraz na rozvíjení kritického myšlení a rovněž na získání praktických dovedností ve světě médií prostřednictvím samotné tvorby mediálních produktů. Od roku 2000 je mediální výchova zařazena jako průřezové téma Rámcového vzdělávacího programu.¹⁴

1.2 Obsah a cíle mediální výchovy

Pro pochopení smyslu a cílů mediální výchovy je potřeba si říci, že pracuje na základech v podobě znalostí a kompetencí, které by žáci již měli mít osvojené.¹⁵ Hlavním záměrem se tedy stává neutralizace případných negativních aspektů, poskytnutí nových znalostí, nabídnutí možnosti vlastní aktivity a celkový rozvoj kritického myšlení bez použití zákazů a poučování. Mediální výchova je tedy systematické předávání poznatků o médiích, ať už se jedná o osvojení poznatků o nich, jejich postavení ve společnosti nevyjímaje dějin médií, fungování médií, poznatků o typech a chování publika a v neposlední řadě osvojení kritického porozumění široké škále mediálních produktů.¹⁶ Rovněž se klade důraz na uvědomění si role médií ve vlastním životě jedince či v celospolečenském měřítku. Všeobecně řečeno dochází pomocí ní k rozvoji mediální gramotnosti.

Jelikož se mediální výchova, jak zde již bylo řečeno, zabývá výukou a učením o médiích, je potřeba ji nezaměňovat s výukou prostřednictvím médií nebo prací s nimi (používání televize, počítače nebo telefonu jako prostředek výuky).¹⁷

1.3 Metodika mediální výchovy

K tomu, aby mohla být mediální gramotnost náležitě a dobře rozvíjena, napomáhají moderní pedagogické principy, které jsou hojně využívány při výuce mediální výchovy.¹⁸ Jedním z nich je spontánní učení. Jak už z názvu vyplývá, jedná se o procesy, které pracují s učením jakožto přirozenou činností člověka, a je zde kladen důraz na použitelnost tzv.

¹³ KROUŽELOVÁ, Dana et al. *Příručka mediální výchovy*. [online] [cit. 2023-12-14], 2010, s. 17. Dostupné z: <http://www.mediasetbox.cz/data/text/000004/prirucka-medialni-vychovy.pdf>

¹⁴ MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. s. 14

¹⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Mediální tvorba v kontextu vzdělávání: na příkladu česko-německého mediálně-pedagogického projektu o genetice*. s. 10.

¹⁶ PASTOROVÁ, Markéta a JIRÁK, Jan. *K integraci mediální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 18–19. ISBN 978-80-244-4624-0.

¹⁷ BUCKINGHAM, David. *Media education: literacy, learning and contemporary culture*. Cambridge: Polity, 2003, s. 4. ISBN 0-7456-2830-3.

¹⁸ MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. s. 16–19.

„pro život“. Učení je v tomto případě chápáno jako práce s problémy, které se žáků přímo týkají. Dalším principem je kooperace, při které dochází k vymizení tradičního pojetí role učitele jakožto autority a dochází k nastolení rovnocenného postavení mezi žákem a učitelem, přesněji řečeno se z nich stávají partneři. Hlavní úlohou učitele je podporování a napomáhání při práci, usměrňování a zdůvodnění vhodných či možných řešení. Žák je naopak považován za iniciátora myšlenek. V pořadí třetím principem je průřezovost tedy propojení s různými vzdělávacími předměty. Díky propracovanému RVP ZV najdeme propojení s Mediální výchovou téměř ve všech jeho vzdělávacích oblastech, nejbližší má k oblasti Jazyk a jazyková komunikace a Člověk a společnost. V neposlední řadě se zde objevuje velmi důležité kritické myšlení. Tomuto principu je v této práci věnována jedna samostatná kapitola. S metodikou úzce souvisí i využití vhodných metod jako například diskuse, brainstorming, škálování, analýza textu, hraní rolí či volné psaní.¹⁹

1.4 Mediální výchova v kurikulárních dokumentech

Zařazení průřezového tématu Mediální výchova do RVP bylo podmíněno především velmi rozsáhlým procesem medializace, při kterém se informace a skutečnosti dostávají k lidem skrze masová média.²⁰ V návaznosti na tento proces byl vznesen nezbytný požadavek, aby se jedinci co nejsamostatněji orientovali v mediální nabídce a dosáhli požadované úrovně mediální gramotnosti, kterou lze získat právě během výuky mediální výchovy.

Všechna průřezová témata jsou v rámci RVP rozdělena na dvě části, první je charakteristika průřezového tématu popisující postavení tématu v rámci vzdělání a druhá je význam průřezového tématu a jeho přínos k rozvoji osobnosti žáka.²¹ Průřezová témata musejí být náležitě začleněna do výuky, jedná se o povinnost každé školy.²² Jelikož průřezová témata nemají stanoveny závazné očekávané výstupy, získávají školy velkou volnost a mohou tak do výuky v rámci mediální výchovy začleňovat aktuální témata a reagovat na současné dění. Mediální výchova může být dle kurikulárních dokumentů realizována trojím způsobem: „(a) může mít formu vyučovacího předmětu (povinného,

¹⁹ Tamtéž, s. 18–19.

²⁰ VERNER, Pavel a BEZCHLEBOVÁ, Mária. *Mediální výchova: průřezové téma*. Úvaly: Praha: Albra ; SPL – Práce, 2007, s. 93. ISBN 978-80-7361-042-5.

²¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. s. 125.

²² PASTOROVÁ, Markéta a JIRÁK, Jan. *K integraci mediální výchovy*. s. 71.

povinně volitelného, volitelného) s vlastní časovou dotací v rozvrhu, (b) může být realizována formou dlouhodobého či krátkodobého projektu, nebo (c) může být integrována do ostatních předmětů formou dílčích aktivit (např. do učiva českého jazyka a literatury, dějepisu, občanského a společenskovědního základu atd.“²³ a musí mít tři rozměry: dovednostní, poznávací a analyticko–kritický a formativní.²⁴

Nemělo by se jednat o pouhé získání praktických zkušeností bez nároku na poznávání a myšlení. Hlavním smyslem a posláním průřezového tématu je tedy vybavit žáka patřičnou mírou mediální gramotnosti, která všechny výše zmíněné aspekty obsahuje.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka je dle RVP ZV uveden takto:

„V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- *přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace*
- *umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritického odstupu od nich*
- *učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času*
- *umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních obsahů*
- *vede k osvojení si základních principů vzniku významných mediálních obsahů (zejména zpravodajských)*
- *umožňuje získat představu o roli médií v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti vůbec (včetně právního kontextu)*
- *vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (v lokalitě)*
- *vede k rozeznávání platnosti a významu argumentů ve veřejné komunikaci*
- *rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování a stylizaci psaného a mluveného textu*
- *přispívá k využívání vlastních schopností v týmové práci i v redakčním kolektivu*
- *přispívá ke schopnosti přizpůsobit vlastní činnost potřebám a cílům týmu*

²³ JIRÁK, Jan. *Mediální výchova jako průřezové téma: podkladová studie – revidovaná verze*. [online] Praha: Národní ústav pro vzdělání, 2018, s. 10 [cit. 2023-12-14] Dostupné z:

https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/medialni_vychova.pdf

²⁴ PASTOROVÁ, Markéta a JIRÁK, Jan. *K integraci mediální výchovy*. s. 72.

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- *rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení*
- *vede k uvědomování si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění*
- *rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci*
- *napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnosti za způsob jeho formulování a prezentace*²⁵

Důležitou součástí každého průřezového tématu jsou tematické okruhy, které jej rámuji. Plně v kompetenci školy pak zůstává začlenění a zpracování témat těchto celků do učebních osnov v rámci Školního vzdělávacího programu (ŠVP).²⁶ Pro účely této bakalářské práce byla použity tematické okruhy z RVP ZV, které se v rámci průřezového tématu mediální výchovy člení na tematické okruhy receptivních činností: *Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Stavba mediálních sdělení, Vnímání autora mediálních sdělení, Fungování a vliv médií ve společnosti* a okruhy produktivních činností: *Tvorba mediálního sdělení, Práce v realizačním týmu*.²⁷

1.4.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Člověk ve společnosti, takto je nazvána jedna z devíti vzdělávacích oblastí RVP ZV. Jejím hlavním cílem je vybavit žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti a formovat dovednosti a postoje důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě.²⁸ Jak už v této práci bylo zmíněno, mediální výchova má velmi blízké vazby na tuto vzdělávací oblast. Ty nalezneme v některých cílech této oblasti, konkrétně pak v takových, které vedou žáka k rozpoznání reality od mýtu, dále směřují k realizaci vlastní myšlenky a obhajobě vlastních postojů a názorů včetně schopnosti je vhodně

²⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. s. 138.

²⁶ Tamtéž, s. 125.

²⁷ Tamtéž, s. 138–139.

²⁸ Tamtéž, s. 53–54.

vyjadřovat, k využití verbálního i neverbálního textu jako zdroje relevantních informací či k orientaci v informacích a společenských faktech rámuji život jedince.

Celá oblast Člověk a společnost je tvořena dvěma vzdělávacími obory: Dějepis a Výchova k občanství. Tyto obory jsou nanejvýš vhodné pro zapojení mediální výchovy, a to především díky jejich humanitní, sociálně-vědní a psychologické povaze.²⁹ Mediální výchova by konkrétně ve Výchově k občanství měla žákům představit aktuální trendy v mediální produkci, které jsou formovány masovou povahou této produkce a jejím zaměřením na konzumaci a zisk (depolitizace politických témat, zezábavňování, zestejňování), a doplnit „*představy o fungování rozhodovacích procesů v politické komunikaci (význam médií a „medializace“, funkce veřejného prostoru, rizika mediální manipulace), o moci a její demokratické kontrole (představy o společenské úloze žurnalistiky-„čtvrtý stav“, „hlídání pes demokracie“ apod.), o veřejnosti a veřejném mínění (zvláště postavení výzkumů veřejného mínění v mediální produkci).*“³⁰

²⁹ VERNER, Pavel a BEZCHLEBOVÁ, Mária. *Mediální výchova: průřezové téma*. s. 95.

³⁰ Tamtéž, s. 95.

2 Mediální gramotnost

Mediální gramotnost je definována jako soubor poznatků nezbytných pro vytvoření kritického odstupu od médií a zároveň umožňujících maximální využití jejich potenciálu.³¹ Rovněž ji chápeme jako komplex dovedností zaštiťující tento odstup a kontrolu nad užíváním médií. Zmíněné soubory poznatků a dovedností zajišťují orientaci v nepřehledně strukturované nabídce mediálních produktů, které nás obklopují a vytvářejí prostředí, ve kterém se dennodenně nacházíme. Důležitost této kompetence byla a stále je podložena naléhavým požadavkem na její pěstování a rozvoj objevující se v dokumentech evropských orgánů.³² Za jedny z prvních dokumentů tohoto charakteru lze považovat *Evropský přístup k mediální gramotnosti v digitálním prostředí* vydaný roku 2007 Komisí evropských společenství či *Směrnice evropského parlamentu 2007/65/ES*. Z těchto dvou dokumentů je zřejmé primární pojetí mediální gramotnosti kladoucí důraz na zvyšování kvality života a ochranu před nežádoucími vlivy médií. Jedním z dalších důležitých dokumentů v této oblasti je dokument od UNESCO s názvem *Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies*, který klade důraz na propojení mediální gramotnosti s informační gramotností a vytvoření uceleného celku.³³ Hlavním aspektem pro toto spojení je společný cíl obou zmíněných gramotností, a to konkrétně schopnost se dobře orientovat v dnešním světě nasyceném a propojeném zprávami, údaji, poučeními a dalšími informacemi. Po začlenění tohoto dokumentu do školního prostředí lze vymezit tři obecné cíle:

- „Znalost a porozumění médiím a informacím sloužícím pro tvorbu demokratických diskurzů a sociální participaci.
- Hodnocení mediálních textů a informačních zdrojů.
- Tvorba a použití médií a informací.“³⁴

³¹ MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Základy mediální výchovy*. s. 8–9.

³² MAŠEK, Jan; SLOBODA, Zdeněk a ZIKMUNDOVÁ, Vladimíra (ed.). *Mediální pedagogika v teorii a praxi: sborník příspěvků z mezinárodní konference o mediální výchově a pedagogice*: Plzeň, 17.–18. června 2009. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU, 2010, s. 14–15. ISBN 978-80-7043-851-0.

³³ ČERNÝ, Michal. DigCompEdu 6.1: Informační a mediální gramotnost [online]. *Metodický portál RVP*, 2022 [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/23215/DIGCOMPEDU-6-1-INFORMACNI-A-MEDIALNI-GRAMOTNOST.html>

³⁴ ČERNÝ, Michal. DigCompEdu 6.1: Informační a mediální gramotnost [online].

Pastorová a Jiráček ve své publikaci rovněž zmiňují mediální gramotnost jako nezbytnou pro orientaci v demokratickém světě, ve kterém zastávají média velmi zásadní funkci.³⁵ Dalo by se tedy hovořit o již druhém spojení mediální gramotnosti tentokrát s demokratickými poměry, jež se opírá o dva základní požadavky: „*nutnost zachovávat princip svobody projevu (zvyšování mediální gramotnosti nemá vůči médiím restriktivní povahu) a závazek posilovat suverenitu občanů (vyšší míra mediální gramotnosti posiluje možnost občana provádět svobodnou a kompetentní volbu)*“³⁶ Mediální gramotnost tak řadíme mezi kompetence potřebné pro úspěch v současné společnosti.³⁷ Těmito kompetencemi se myslí informační gramotnost, mediální gramotnost, mediální výchova, vizuální gramotnost, zpravodajská gramotnost, zdravotní mediální gramotnost a digitální gramotnost.

2.1 Mediální gramotnost ve výuce

Mediální výchova je proces učení, jehož výsledkem je vznik mediální gramotnosti.³⁸

Tato výchova si klade za cíl rozvíjet široké kompetence a jednou z nich je právě mediální gramotnost.³⁹ Díky jejímu osvojení dochází nejen k správnému vyhodnocení mediálních sdělení, která jsou často vytvářena s nevyřčenými manipulativními záměry, ale také k rozvoji schopnosti rozpoznat autorův záměr, odhalit na koho text cílí či analyzovat kvalitu a typ zdroje. Ve vyučovacím procesu, v rámci mediální výchovy, pak hovoříme o osvojení informací o fungování médií (legislativa, vlastnictví, výrobní postupy), o společenském postavení médií v průběhu historie včetně současnosti (politické, kulturní), dále o získání povědomí o mediálních produktech a vytvoření schopnosti určit typ sdělení, posoudit jeho věrohodnost, vyhodnotit jeho záměr, popřípadě jej asociovat s dalšími sděleními.⁴⁰ Tyto dva cíle, znalost o médiích a hodnocení médií, jsou doplněny o jednání s médii, které zahrnuje výběr a osvojení

³⁵ PASTOROVÁ, Markéta a JIRÁK, Jan. *K integraci mediální výchovy*. s. 12–16.

³⁶ Tamtéž, s. 16.

³⁷ HOBBS, Renee. *Digital and Media Literacy: A Plan of Action* [online]. Washington, D.C, 2010, s. 17. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z:

https://www.aspeninstitute.org/wpcontent/uploads/2010/11/Digital_and_Media_Literacy.pdf

³⁸ BUCKINGHAM, David. *Media education: literacy, learning and contemporary culture*. s. 4.

³⁹ MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. s. 12; ČERNÍN, David; GRACOVÁ, Blažena; STEFAN, Michael a TOMEČEK, Slavoj. *Dějepis mezi vědou a vyprávěním*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2023, s. 58. ISBN 978-80-7465-593-7.

⁴⁰ MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Základy mediální výchovy*. s. 8–9.

mediálního obsahu na základě preferencí, vlastního zájmu, hodnocení a kvality.⁴¹ Hovoříme tedy o schopnosti jedince vytvořit vlastní média, skrze něž dochází k vyjádření názorů a zájmů a zapojení do veřejného a mediálního prostředí médií. Buckingham ve své publikaci upozorňuje na fakt, že mediální gramotnost dnes není jen pouhým souborem kognitivních nástrojů, pomocí kterých lze média používat a rozumět jim.⁴² Popisuje zde mediální gramotnost jako součást gramotnosti kritické zahrnující analýzu a kritické zhodnocení mediálních obsahů, které vyžadují mnohem širší analytické znalosti.

Rozvoj mediální gramotnosti je potřeba do výuky aktivně a systematicky zařazovat, a to hned z několika stěžejních důvodů, které přehledně shrnuje publikace s názvem Mediální gramotnost-Metodika pro pedagogy:

- *„Mediální gramotnost vybízí (mladé) lidi k dotazování, vyhodnocování, pochopení a také docenění mediální kultury. Učí je být aktivními, angažovanými mediálními konzumenty a uživateli.*
- *Mediální výchova přináší do vaší třídy celý svět a zároveň poskytuje bezprostřednost a relevantnost tradičním předmětům, jakými jsou dějepis, český jazyk, občanská, výtvarná či hudební výchova. Zároveň slouží jako dokonalý most pro integraci předmětů s jejich příbuznými obory.*
- *Mediální výchova ztělesňuje a prohlubuje současnou pedagogiku, která klade do středu zájmu žáka (a rozpoznání různých rozměrů jeho inteligence, jejich následnou analýzu a povzbuzení k dalšímu nasměrování) namísto pouhého ukládání informací.*
- *Mediální výchova vychází z takového pedagogického přístupu, kdy učitel začíná výuku tam, o co se žáci nejvíce zajímají, kde jsou takzvaně doma. Média – především sociální média, internet, hudba, seriály, televize, videohry a další – jsou součástí života, který všechny děti baví. Média vytvářejí sdílené prostředí a jsou tedy katalyzátorem jejich učení.*
- *Mediální výchova vybízí děti a mládež k tomu, aby používali multimediální nástroje kreativním způsobem. Představuje strategii, která přispívá k tomu, že se*

⁴¹ SLOBODA, Zdeněk. *Mediální tvorba v kontextu vzdělávání: na příkladu česko-německého mediálně-pedagogického projektu o genetice*. s. 21.

⁴² BUCKINGHAM, David. *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. s. 38.

učím tím, co dělám a učí tak děti ovládat a využívat moderní sofistikované formy komunikace.

- *Ve společnosti, která má obavy z rostoucí apatie mládeže k politice a jejím procesům, vtahuje mediální gramotnost mladé lidi do problémů reálného světa. Pomáhá dětem a mladým lidem vidět sebe jako aktivní občany a potencionální přispěvatele veřejných diskusí.*
- *Studium médií v rozmanité a pluralitní společnosti pomáhá dětem pochopit, jak mediální obraz může ovlivnit způsob, jakým vnímáme různé skupiny ve společnosti. Dále prohlubuje u žáků a studentů chápání diverzity, identity a rozdílnosti.*
- *Mediální gramotnost přispívá u dětí k jejich osobnímu růstu a k jejich sociálnímu rozvoji zkoumáním souvislostí mezi současnou kulturou (hudbou, módou, televizními pořady, filmy a reklamou) a jejich postoji, životním stylem a obrazem, který si vytvářejí sami o sobě.*
- *Mediální gramotnost pomáhá dětem kriticky přistupovat k médiím, učí je rozlišovat mezi realitou a fantazií tím, že mohou porovnat násilí v médiích a násilí reálné, mediální hrdiny od těch skutečných a mediální role od rolí v reálném životě.⁴³*

2.2 Čtenářská gramotnost ve vztahu k mediální gramotnosti

Gramotnost je pojem objevující se na poli evropského školství již přes 500 let.⁴⁴ Prvotně byl tento termín definován jako schopnost číst, psát a počítat, přičemž důraz byl a stále je kladen především na aktivní znalost a použití mateřského jazyka, které slouží jako prostředek k dalšímu pochopení a osvojení různých oblastí lidského poznání. S rozvojem moderní společnosti se na pojem začalo nahlížet širší optikou jakožto na vlastnost, která je utvářena výchovou, vzděláním a sociálními, ekonomickými a kulturními podmínkami.

⁴³ Fórum pro prožitkové vzdělávání, z.ú. Mediální gramotnost: *Metodika pro pedagogy* [online]. 2020, s. 6–7. [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://www.forumppv.cz/wp-content/uploads/2020/09/Metodika_Medi%C3%A1ln%C3%AD-gramotnost.pdf

⁴⁴ HAVEL, Jiří a NAJVAROVÁ, Veronika. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 11–30. ISBN 978-80-210-5714-2.; NAJVAROVÁ, Veronika, KNECHT, Petr a kol. *Model funkční gramotnosti a RVP ZV*. In JANÍK, Tomáš. *Příspěvky k tvorbě a výzkumu kurikula*. Brno: Paido, 2007. 77–84 s. ISBN 978-80-7315-153-9.

Dnes tedy hovoříme o komplexním „balíčku“ schopností, dovedností a znalostí umožňujících jedinci plné zapojení do chodu světa včetně plnění důležitých životních rolí.

Samotnému osvojování mediální gramotnosti by v rámci školní edukace mělo předcházet rozvíjení potenciality jedince pro vlastní seberozvoj a celoživotní vzdělání. Na gramotnost v tomto smyslu nazíráme z úhlu každodenního využití tedy schopnosti jedince jednat v každodenních situacích. Většina řešení v těchto situacích vyžaduje schopnost komunikovat, použít psanou řeč či logické myšlení. P. Gavory popsal 4 základní modely gramotnosti, které s tímto konceptem pracují.

Prvním modelem je bázová gramotnost, pro kterou je charakteristické plynulé a bezchybné čtením textu po větách s primárním porozuměním obsahu textu. Dále gramotnost jako zpracování textových informací, při které se čtenář stává aktivním zpracovatelem textu. Tím je myšleno použití myšlenkových operací souvisejících a vyžadujících porozumění textu „*(identifikace, hierarchie informací v textu, odlišení důležitých informací od marginálních, hledání vztahů mezi hlavní myšlenkou a podpůrnými informacemi, schopnost kompromitovat text, schopnost extrahovat explicitní ale také implicitní informace – čtení mezi řádky, vyvodit závěry, kriticky reflektovat – hodnocení uplatitelnosti, užitečnosti, novosti, spolehlivosti a pravdivosti informací)*“⁴⁵

V tomto kontextu se začal od 50. let 20. století uplatňovat termín funkční gramotnost.⁴⁶ Jedná se o schopnost využít primární požadavky pro gramotného člověka v běžných situacích. Nehovoříme tedy pouze o dovednosti číst a psát, ale také o schopnosti vyplnit formulář, vyčíst data z grafu a tabulky či pochopit komplexnější texty. Čtenářská i mediální gramotnost jsou pouze dvě oblasti, které funkční gramotnost utváří. V tomto pojetí hovoříme o čtenářské gramotnosti jako o schopnosti číst a psát nad úroveň elementární gramotnosti tedy o čtení jakožto myšlenkovém zpracování informací v textu a jejich následném použití v různorodých situacích. Tato gramotnost je charakterizována jako schopnost používat tištěný i psaný text při potřebách člověka nejen doma, ale i v zaměstnání či volnočasových aktivitách pro zmiňovaný rozvoj potenciálu osobnosti a

⁴⁵ HAVEL, Jiří a NAJVAROVÁ, Veronika. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. s. 13–14.

⁴⁶ HAVEL, Jiří a NAJVAROVÁ, Veronika. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. s. 11–30; NAJVAROVÁ, Veronika, KNECHT, Petr a kol. *Model funkční gramotnosti a RVP ZV*. s. 77–84.

rozšiřování vědomostí. Ke správnému posouzení funkční gramotnosti slouží tři její oblasti, které úzce souvisí jednak s čtenářskou gramotností, a dále také s mediální gramotností:

1. *„Literární gramotnost (prose literacy) zahrnuje vědomosti a dovednosti potřebné k porozumění a využití informací v souvislých textech – např. úvodníky novin, zprávy, komentáře či jiné souvislé texty*
2. *Dokumentová gramotnost (document literacy) zahrnuje vědomosti a dovednosti potřebné k vyhledávání a využívání informací v krátkých, často nesouvislých textech – např. formuláře, nálepky na výrobcích, reklamní letáky, pokyny, oznámení, diagramy, grafy apod.*
3. *Numerická gramotnost zahrnuje vědomosti a dovednosti potřebné k uskutečnění operací s čísly obsaženými v textech či dokumentech – např. tabulky, účty, faktury, formuláře, objednávky a podobně“⁴⁷*

Gramotnost jako sociálně kulturní jev je třetím modelem gramotnosti a E-gramotnost čtvrtým tedy posledním modelem.⁴⁸ Ten je charakterizován jako dovednost vázaná na užívání elektronických médií, při kterých je vyžadováno mnohem větší zapojení kritického myšlení a hodnocení. Z výše zmíněných informací jasně vyplývá, že čtenářská gramotnost vytváří základy pro funkční gramotnost, neboť jejím prostřednictvím si každý z nás vyhledává, osvojuje, transformuje a aplikuje nové poznatky a dovednosti z různých oblastí vzdělání. Její důležitost a nepostradatelnost dokládá prostupnost čtenářské gramotnosti napříč všemi vzdělávacími oblastmi v rámci RVP ZV, neboť cílová zaměření oblastí či kompetence jsou charakterizovány prostřednictvím právě čtenářských dovedností. Tato gramotnost se tedy stává nezbytným prvním krokem na cestě k rozvoji nejen gramotnosti mediální.

⁴⁷ HAVEL, Jiří a NAJVAROVÁ, Veronika. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. s. 14.

⁴⁸ HAVEL, Jiří a NAJVAROVÁ, Veronika. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. s. 11–30; NAJVAROVÁ, Veronika, KNECHT, Petr a kol. *Model funkční gramotnosti a RVP ZV*. s. 77–84.

3 Kritické čtení a vnímání

Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení je jedním ze sedmi tematických okruhů průřezového tématu Mediální výchova. Jak lze vyčíst z RVP ZV hlavní náplní tohoto tematického okruhu se stává pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě zahrnující schopnost rozlišovat ve sdělení prvky bulvární od informativních a společensky relevantních.⁴⁹ Jedná se o posouzení volby slov a záběrů, chápání podstaty mediálního sdělení, včetně jeho cílů a pravidel, a identifikace základních orientačních prvků v textu. Je patrné, že při prohlubování těchto schopností, se klíčovým nástrojem stává právě kritické myšlení, pro které je nezbytná svoboda myšlení a schopnost formovat vlastní názory vycházející z kritického zhodnocení informací, které se objevují například i v různých typech mediálních sdělení.⁵⁰ Dále je důležité posilovat komunikační dovednosti, schopnost spolupráce, a především žáky vést k efektivnímu kladení otázek a argumentů či diskusi směřující ke kvalifikovaným rozhodnutím a řešením. Kritické myšlení se tak stává klíčovým faktorem nejen při interpretaci mediálních sdělení, ale lze jej považovat za kompetenci nezbytnou pro život v moderní společnosti.

3.1 Kritické myšlení

Přídavné jméno kritický vychází z řeckého slova „krinein“, což v překladu znamená oddělovat, soudit či rozhodovat, a je tedy logické, že počátky kritického myšlení můžeme spatřit již v antickém Řecku konkrétně u filozofa jménem Sokrates.⁵¹ Při samotném definování pojmu kritické myšlení narážíme na problém, jelikož jedna z nejčastěji užívaných definic říká, „že jde o schopnost nezávisle posoudit určitý problém na podkladě relevantních faktů“⁵², avšak tento pojem nelze popsat pomocí jedné definice, jelikož jeho povaha je velmi komplexní a teoretické na něj nahlíží různými úhly pohledu. Podstatnější než jedna všeřikající definice jsou spíše fakta, ze kterých kritické myšlení vychází: „*lidské myšlení není neomylné, racionalita lidí, jejich myšlení a činů je*

⁴⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. s. 138

⁵⁰ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. Praha: Grada, 2019, s. 22–23. ISBN 978-80-271-2254-7.

⁵¹ GAZDA, Jan; LIŠKA, Václav a MAREK, Bořivoj. *Kritické myšlení: dovednost (nejen) pro 21. století*. Ilustroval Jiří NOVÁK. Praha: Nakladatelství P3K, 2019, s. 9–39. ISBN 978-80-87343-88-3. ; ŠEDÝ, Jiří. *Kritické myšlení*. Praha: Galén, 2021, s. 48–62. ISBN 978-80-7492-543-6.

⁵² ŠEDÝ, Jiří. *Kritické myšlení*. s. 14.

neomezena, poznatky o světě jsou platné jen do té míry, kdy se opírají o nezávisle ověřitelné důkazy a také schopnosti“⁵³, a rovněž schopnosti, kterými by měl kriticky myslící jedinec disponovat: „nepodléhat prvnímu dojmu, obecnému mínění ani naléhavosti nějakého sdělení, naivně nepřebírat trendové názory, dokázat zaujmout odstup a připustit odlišný pohled a vytvářet si vlastní názor na základě vědomostí a zkušeností vlastních tak i jiných kvalifikovaných osob.“⁵⁴ Efektivní a kvalitní uplatnění kritického myšlení závisí na vrozených či získaných faktorech, jmenovitě vzdělání, inteligence, rozvinutá osobnost, vnitřní zakotvení, dlouhodobé soustředění a bezpečí.⁵⁵

Při zaměření na význam kritického myšlení se opět dostáváme (předešlá kapitola mediální gramotnost) do „běžného světa“ a každodenních situací, jelikož právě kritické myšlení nám velmi často pomáhá k porozumění světu či sobě samému a rovněž jej uplatňujeme při řešení nejrůznějších problémů, které se dennodenně objevují.⁵⁶ Někteří teoretikové jej tedy pokládají za proces, při kterém je obyčejnými lidmi aplikována vědecká metoda (v podobě onoho kritického myšlení) na běžný svět. Často jsou totiž lidé vystaveni problému, na který chtějí nalézt rychlé a snadné řešení. Kritické myšlení nás však donutí se nad problémem zastavit a hledat relevantní argumenty, fakta a důvody k možným i nemožným řešením situací a nespokojit se tak s prvoplánovým rychlým řešením.

3.2 Dimenze kritického myšlení v pedagogice

Z hlediska pedagogiky je kritické myšlení chápáno jako myšlení vyššího řádu vztahující se k Bloomově taxonomii kognitivních schopností.⁵⁷ Ve vyučovacím procesu se kritické myšlení stává nedílnou součástí při osvojování nových poznatků a hovoříme tedy o výchovně vzdělávací aktivitě, při které je plně zapojena celková osobnost jedince. Školní prostředí propůjčuje ideální zázemí pro pěstování kritického úsudku, neboť ten je rozvíjen pomocí četby, pozorováním okolního světa či podělením se o svůj názor nebo myšlenku s ostatními prostřednictvím diskuse a psaní. Hlavními požadavky na jedince se proto

⁵³ Tamtéž, s. 14–15.

⁵⁴ Tamtéž, s. 15.

⁵⁵ Tamtéž, s. 48–62.

⁵⁶ INCH, Edvard S. *Critical thinking and communication*. Boston: Allyn & Bacon, 2011, s. 4–9. ISBN 978-0-205-00620-5

⁵⁷ GAZDA, Jan; LIŠKA, Václav a MAREK, Bořivoj. *Kritické myšlení: dovednost (nejen) pro 21. století*. s. 35.; SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. s. 20.

stávají: schopnost produkovat vlastní názory, schopnost učinit racionální volbu mezi dvěma myšlenkami, schopnost efektivně řešit problémy, schopnost debatovat o dané problematice a při tom všem neopomíjet ani sociální stranu věcí (spolupráce s ostatními, respektování odlišných názorů, ...) ⁵⁸

Pro včlenění kritického myšlení do výuky je potřeba nahlédnout do provázanosti s Bloomovou taxonomií. ⁵⁹ Tento rámec popisuje procesy nezbytné ve vzdělávacím prostředí a rovněž nezbytné pro úspěšnou aplikaci a uplatnění kritického myšlení. Hlavním záměrem Bloomovy taxonomie je klasifikovat mentální cíle a myšlenkové vzdělávací zkušenosti. Jedná se o jeden z prvních rámců, který popsal myšlení jako seskupení myšlenkových procesů nižšího i vyššího řádu – v souladu s mnoha moderními konceptualizacemi kritického myšlení. Bloom rozlišuje šest stádií rozvoje kognitivních funkcí. ⁶⁰ První trojici tvoří ZNALOST, POCHOPENÍ a APLIKACE, jež klasifikujeme jako konkrétní a které představují poznávací funkce nižšího řádu, tedy znalost faktů, pojmů a postupů. Druhá trojice je tvořena ANALÝZOU, SYNTÉZOU a HODNOCENÍM, ty naopak představují poznávací funkce vyššího řádu a spadají do abstraktního myšlení. Předpokládají se zde schopnosti aplikační, hodnotící a srovnávací.

Pro kritické uvažování je klíčové komplexní zapojení všech těchto šesti úrovní, nikoli jejich izolované použití. Ve vyučovacím procesu se nejefektivněji jeví prvotní zapojení abstraktního myšlení. Jedná se o oproštění od encyklopedických znalostí na počátku procesu učení s cílem využití vlastní úvahy a studia dostupných pramenů k dopátrání podstaty a funkce určitého jevu pomocí kladení otázek. Tato zjištění či argumenty žáků je třeba dále prodiskutovat, aby si přirozenou cestou osvojili základní teorie a fakta, a rovněž aby nejen pochopili ale i dosáhli jejich praktického využití.

⁵⁸ STEELOVÁ, Jeannie, TEMPLE, Charles a kol. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení: Příručka IV, Čtení, psaní a diskuse ve všech předmětech*. Praha: o. s. Kritické myšlení, 2007, s. 6.

⁵⁹ DWYER, Christopher P.; HOGAN, Michael J.; STEWART, Ian. An integrated critical thinking framework for the 21st century. č. 12, s. 43–52. [online]. *ScienceDirect*, 2014, s. 44. [cit. 2024-02-24].

Dostupné z:

<https://michaelhoganpsychology.files.wordpress.com/2015/06/an-integrated-critical-thinking-framework.pdf>

⁶⁰ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. s. 20–23.

3.2.1 Třífázový model učení E-U-R

Pro převedení poznatků z předešlé podkapitoly a efektivního uplatnění kritického myšlení ve výuce řada pedagogů uplatňuje třífázový model učení E-U-R. Tento model se skládá z fáze EVOKACE, UVĚDOMĚNÍ a REFLEXE, podle počátečních písmen názvů těchto fází je také pojmenován. Díky programu RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking) česky Čtením a psaním ke kritickému myšlení, ve kterém plnil funkci hlavního rámce programu, byl adaptován jako účinný model pro rozvoj kritického myšlení.⁶¹ Program RWCT, pocházející z USA, do českého prostředí přinesli v roce 2000 Hana Košťálová a Ondřej Hausenblas. Založením občanského sdružení, později spolku Kritické myšlení, se zde snažili implementovat hlavní cíle programu tedy rozvíjet demokratickou a občanskou společnost pomocí kritického myšlení. Tento spolek funguje jako koordinační centrum RWCT. Samotný model učení E-U-R pochází rovněž z USA a do podoby, ve které jej známe dnes, byl přetvořen v roce 1997 Jeannie L. Steelovou a Kurtem S. Meredithem.

Ve fázi evokace se žáci snaží zaměřit na to, co již znají, a na formulaci cílů, které v průběhu procesu učení chtějí získat. Klíčovým aspektem je motivace, a to především ta vnitřní, což dokládají i výzkumy. Motivace k poznání je poháněna převážně faktory zaměřujícími se právě na vnitřní motivaci: seberealizace, uznání, úspěch, pocit zodpovědnosti, pokrok. Při této fázi dochází k zapojení všech myšlenkových operací popsaných výše v této práci.

Druhou fází je uvědomění, při kterém dochází k propojení dříve osvojených znalostí s těmi novými. Hlavní podstatou je rozbor textu, obrázku či audiovizuálního záznamu pomocí kterého dochází k rozšíření dosavadního povědomí, k rozvoji orientaci ve zdrojích, k práci s informacemi a vyhodnocení lží a dezinformací.

Třetí a zároveň poslední fází je reflexe, ve které dochází k zhodnocení toho, co se žáci naučili, a jak tyto nabitě znalosti mohou aplikovat do praxe. Díky tomu těmto znalostem přidávají společenskou hodnotu.

⁶¹ Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení. *Kritické myšlení.cz: Reading and Writing for Critical Thinking* [online]. 2001 [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://kritickemysleni.cz/o-programu/>; SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. s. 25–28.

Všechny tři fáze dohromady tvoří spirálový efekt, jedna bez druhé by nefungovaly, a žádný z prvků zde nemůže chybět. Třetí fází však, jak se na první pohled může zdát, tento proces nekončí, naopak ukončení této fáze by mělo pobízet žáka k dalšímu zkoumání a prohlubování poznatků.

Zumrová ve své publikaci představuje výukové metody vhodné pro jednotlivé fáze učení.⁶² Pro fázi evokace uvádí metody jako brainstorming, volné psaní, myšlenková mapa, pětilístek, kostka, klíčová slova, zpřeházené věty, V.CH.D. (vím – chci se dozvědět – dozvěděl jsem se). Pro fázi uvědomění doporučuje metodu I.N.S.E.R.T., podvojný deník, skládkové učení, V.CH.D. (vím – chci se dozvědět– dozvěděl jsem se), čtení s otázkami, učíme se navzájem, pracovní listy, řízené čtení a párové čtení. A pro fázi reflexe navrhuje metody jako myšlenková mapa, pětilístek, kostka, volné psaní, brainstorming, I.N.S.E.R.T., Vennův diagram. V praktické části této závěrečné práce byly některé z těchto metod vybrány a začleněny do aktivit podporujících rozvoj mediální gramotnosti.

Se vzestupem nových metod a principů se stále častěji objevují mýty a předsudky s nimi spojenými. Například existuje přesvědčení, že různorodé či početné třídy nelze efektivně zvládnout či že interaktivní metody jsou na úkor kvantity získaných informací ve vyučovacím procesu.⁶³ Dle Sieglové však první předsudek popírá fakt, že interaktivní metody poskytují dostatečný prostor pro práci se všemi typy studentů a druhý pak fakt, že pevných dovedností a znalostí lze docílit především pomocí sdílení, učení praxí a spoluprací, přičemž právě tyto aspekty jsou podporovány a rozvíjeny kooperativním učením či třífázovým modelem učení.

3.2.2 Kooperativní učení

„Jedná se o systém interaktivních technik využívajících principu spolupráce účastníků.“⁶⁴ Vychází z požadavku organizovat výuku tak, aby co nejvíce připomínala přirozené společenské prostředí, poněvadž právě díky interakci v něm dochází k

⁶² ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2012, s. 115–117. ISBN 978-80-247-4100-0.

⁶³ SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. s. 37–39.

⁶⁴ Tamtéž, s. 24.

všeobecnému poznání.⁶⁵ Klíčovým principem kooperativního učení je práce ve skupinách a kombinace soutěživosti, vzájemnosti a vlastních ambicí. Stěžejní podmínkou pro realizaci tohoto typu učení se stává spolupráce, na kterou je kladen velký apel.

Vzhledem k dnešním požadavkům připravit jedince na profesní život a zvládání různých životních situací je tato forma učení jeví jako velmi efektivní. Učitelé si mohou dovolit omezit tradiční frontální výuku a dát prostor pro zapojení a spolupráci všech, včetně těch pasivnějších. Při práci ve skupinách dochází k aktivnímu zapojení všech členů, ke vzniku komunikace, k organizaci práce a rovněž k přebírání zodpovědnosti za vlastní učení. Studenti si vzájemně kladou otázky, vysvětlují své postoje, hájí své myšlenky, utváří kompromisy, naslouchají si, argumentují, řeší problémy, a to vše přispívá ke zdokonalení jejich schopnosti kriticky myslet. Učitel se stává manažerem a mizí tradiční kontrolující či autoritativní vztah.

Tento druh učení se stal předmětem mnoha výzkumných center napříč světem a jejich výzkumy dokazují následující:

- *„kooperativní učení podporuje výkon žáků (učí se kvalitněji, zlepšuje se i pamětní učení)*
- *zkvalitňují se myšlenkové strategie žáků (žáci lépe argumentují, dedukují atp.)*
- *zlepšuje se slovní zásoba žáků, plynulost a strukturovanost řeči*
- *upravuje se motivace žáků k učení: pobídky vnější (učit se pro známku, pro pochvalu) ustupují pobídkám vnitřním (učit se pro učení samo, pro radost z procesu i výsledků)*
- *formují se sociální dovednosti (komunikovat s druhým, řešit spory, vyjadřovat podporu)*
- *utváří se adekvátní sebepojetí a sebevědomí*
- *ubývá negativních stresových reakcí, žáci umí volit strategie pro zvládání zátěžových situací“*⁶⁶

⁶⁵ Tamtéž, s. 23–25.

⁶⁶ KASÍKOVÁ, Hana. Kooperativní učení: aby to fungovalo... [online]. *Metodický portál RVP*, 2011 [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13897/kooperativni-uceni-aby-to-fungovalo-.html>

3.3 Receptce mediálních sdělení

„Porozumění textu je hierarchizovaným kognitivním procesem od jednoduchého paměťového zpracování informace explicitně uvedeného v textu, přes dedukování textových souvislostí až k integraci a kritickému zhodnocení získaných informací.“⁶⁷

Běžné jazykové texty plní funkci prostředků i výsledků komunikace, lze u nich rozvíjet jejich informační potenciál a v neposlední řadě u nich můžeme z hlediska textové lingvistiky sledovat určité vlastnosti, které se navíc týkají i textů učebních.⁶⁸ Jedná se o koherenci textu představující tematickou spojitost a umožňující žákovi identifikovat nejen tato témata, ale také spojitosti s tématy dalšími. Dalším je pak koheze, která pomáhá žákovi s orientací v textu a jeho porozumění. Intencionálnost textu spočívá ve vhodném výběru textu učebního dle věku a potřeb dítěte. Jako další rozlišujeme přijatelnost a situačnost a v neposlední řadě informativnost a intertextovost, která vyjadřuje vztah k jiným textům, například i z jiných vyučovacích předmětů. Pro porozumění textu je tedy nezbytné disponovat určitou skupinou intelektových dovedností a schopností: POROZUMĚT, PŘEVÉST, INTERPRETOVAT, EXTRAPOLOVAT, což nás opět navrácí k již zmiňované Bloomově taxonomii.

Naproti tomu mediální texty mají rozličný charakter, což je zapříčiněno pestrostí mediálního prostředí, jelikož se zde objevují média tradiční tedy tištěná, online média a také audiovizuální média.⁶⁹ Tyto typy textu či sdělení se mohou odlišovat, a to především po formální a tematické stránce, ale zároveň u nich lze nalézt mnoho společných znaků především co se jejich cíle týče (informovat, přesvědčovat, ovlivňovat). Zde narážíme na největší úskalí mediálních textů, hranice mezi informováním a přesvědčováním. V dnešní době je téměř nemožné odlišit jedno od druhého. Tato nejasnost je způsobena použitím verbálních prostředků, stále frekventovanějším cílem pobavit či cílením na konkrétní publikum. Vzhledem k těmto faktům roste apel na kompetenci správné interpretace. Prvním krokem je uvědomění si, že většina těchto textů neexistuje samostatně a

⁶⁷ CIBÁKOVÁ, Dana. *Receptce textu u žáků základní školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 27. ISBN 978-80-244-4744-5.

⁶⁸ Tamtéž, s. 25–29.

⁶⁹ SCHNEIDEROVÁ, Soňa; HOLANOVÁ, Radka; JANOVEC, Ladislav a ŠMEJKALOVÁ, Martina. *Analýza mediálního textu jako předpoklad pro mediální výchovu v českém jazyce: (na příkladu případových studií)*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 9–19. ISBN 978-80-7603-239-2.

izolovaně, ale téměř vždy se zde objevuje zmíněná intertextovost. Proto je velmi důležité na samotný text nahlížet s ohledem na provázanost s jinými texty. Dalším krokem je určení míry objektivity a nestrannosti. V neposlední řadě je potřeba neopomíjet i vlastní pohled na fakt či text a uplatnit tzv. vlastní čtení.

Z výše zmíněného je patrné, že kritické myšlení je klíčové a nezbytné nejen při recepci textu, ale rovněž pro rozvoj mediální gramotnosti.⁷⁰ V obou případech je nezbytná dovednost aktivního uvažování spojená s reflexí nad cizími či vlastními přesvědčeními. Konkrétně v mediální gramotnosti hovoříme o jakémsi zaujetí odstupu a bezpečného postoje vůči tvrzením, jež se objevují v různých typech médií, a schopnosti analyzovat rétorickou i logickou strukturu těchto sdělení. Pro dosažení komplexního rozvoje nutno přidat již zmiňovanou informační gramotnost, z praktického hlediska se jedná o vyhledávání informací nejužitečnějším způsobem z ověřených zdrojů, včetně těch elektronických, či sepsání a organizace vyhledaných informací.⁷¹ Při osvojování informační gramotnosti využíváme kritické myšlení a dochází k rozvoji schopnosti získávat spolehlivé informace, což velmi úzce souvisí a je velmi zásadní pro rozvoj gramotnosti mediální.

⁷⁰ ČERNÍN, David; GRACOVÁ, Blažena; STEFAN, Michael a TOMEČEK, Slavoj. *Dějepis mezi vědou a vyprávěním*. s. 59.

⁷¹ EALES-REYNOLDS, Lesley-Jane, a kol. *Critical thinking skills for education students*. Thousand Oaks: SAGE, 2013. s. 22–23. ISBN 978-1-4462-6841-4.

4 Návrhy aktivit pro rozvoj mediální gramotnosti a jejich hodnocení

Vzhledem k tomu, že mediální výchova není samostatným vyučovacím předmětem, ale průřezovým tématem, jsou tyto aktivity navrženy tak, aby mohly být samostatně začleněny do běžné výuky. Mohou být pružně aplikovány a integrovány do hodin v závislosti na aktuálních potřebách a tématu výuky. Jejich začlenění do výuky nepřetěžuje časové plány školního roku a lze je snadno modifikovat tak, aby tvořily souvislý blok výuky. Jedná se o celkem devět aktivit, tři vhodné pro evokaci, tři do fáze uvědomění a tři do poslední fáze třífázového modelu učení E-U-R tedy reflexe. Aby bylo zřejmé rozdělení těchto tříčlenných skupin jsou od sebe odlišeny barevně a rovněž specifickým symbolem.

Při tvorbě některých aktivit byly využita umělá inteligence, konkrétně ChatGPT 3.5. Jednalo o vygenerování textu sloužícího jako poklad pro aktivity č.3, 5, 8, při kterých bylo jedním ze stěžejních úkolů dohledat zdroje potvrzující informace zpracované prostřednictvím umělé inteligence či ověření znalostí žákem již osvojených. Autorka do své práce umělou inteligenci zahrнула především kvůli stále se zvyšující frekvenci jejího užití. V návaznosti na tuto skutečnost bylo jejím cílem žákům předat informace o nutnosti ověření informací získaných jejím prostřednictvím.

U aktivit s číslem 1 a 4 byly využity existující články dohledatelné na internetu. Autorka práce se tak rozhodla, aby žákům danou problematiku představila na reálných mediálních sdělení, se kterými se mohou běžně setkat.

Pro ověření rozvoje mediální gramotnosti prostřednictvím navržených aktivit bylo autorkou navštíveno Lepařovo gymnázium v Jičíně, ve kterém proběhlo ověření aktivit v reálném vyučovacím procesu. Pro otestování byly vybrány třídy víceletého gymnázia korespondující s ročníky základní školy. Hlavním záměrem této návštěvy bylo, kromě sledování rozvoje mediální gramotnosti, ověření stanovených cílů daných aktivit, posouzení vhodně zvoleného doporučeného ročníku, časové dotace aktivity či posouzení zvolených vyučovacích metod.

Před začátkem každé aktivity bylo položeno žákům několik otázek pro ověření jejich povědomí o dané problematice objevující se v konkrétním pracovním listu. Po jejím skončení byl žák vyplněn anonymní krátký dotazník či byla vytvořena diskuse pro

získání zpětné vazby. Autorka dotazníky a podněty z diskuse důkladně vyhodnotila a jejich závěry včetně celkového zhodnocení daných aktivit popisuje níže v této práci.

4.1 Aktivita 1: JEDNA PANÍ POVÍDALA

„JEDNA PANÍ POVÍDALA“

<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none">• 15 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none">• Slovní-dialog <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none">• Skupinová <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none">• 9. ročník ZŠ	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák interpretuje mediální sdělení.• Žák vyhodnocuje mediální sdělení.• Žák vytváří závěry.• Žák zvažuje možné varianty interpretace.• Žák si uvědomuje problematiku zprostředkování mediálního sdělení a jejich dopad na společnost. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák spolupracuje se spolužáky.• Žák respektuje práci spolužáků.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none">• pracovní list č. 1• tabule	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <ol style="list-style-type: none">1. ROZDĚLENÍ DO SKUPIN<ul style="list-style-type: none">• dvě až tři skupiny dle počtu žáků• očíslované papírky 1,2,3 a náhodné losování2. SKUPINOVÁ AKTIVITA<ul style="list-style-type: none">• Předání pokynů viz pracovní list č. 23. ZÁVĚREČNÁ DISKUSE<ul style="list-style-type: none">• <i>Jak se aktivita podařila?</i><ul style="list-style-type: none">○ výsledná formulace sdělení• <i>Co z výsledků vyplývá?</i>• <i>Jak se tedy šíří informace?</i>• <i>Na co si dát pozor při zprostředkování informace?</i>
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none">• Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none">• Občanský a společenskovední základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none">• Mediální výchova	

Tuto aktivitu lze charakterizovat jako nejvíce „akční“, poněvadž se při ní žáci pohybují ve třídě a je vyžadována jejich plná a aktivní spolupráce. Všechny tyto aspekty byly během realizace dodrženy. Stěžejní cíl aktivity: *Žák si uvědomuje problematiku zprostředkování mediálního sdělení a jejich dopad na společnost.* byl náležitě naplněn. Žáci měli před zahájením aktivity povědomí o možnosti zkreslení mediálního sdělení prostřednictvím komunikace mezi lidmi, ale až díky názorné ukázce tohoto zkreslení si plně uvědomili její závažnost. Výsledná sdělení se dosti lišila od těch původních a nová znění působila dosti komicky. Ze zpětné vazby vyplynulo ocenění zábavné povahy dané aktivity.

Přestože devátou třídu, ve které k realizaci došlo, navštěvuje 30 žáků, bylo rozdělení do tří skupin po deseti žácích vyhovující. V případě případné realizace ve venkovním prostoru, by bylo možno třídu rozdělit na větší počet skupin. Samotná skupinová práce proběhla dle předem dané struktury a cíle v podobě interpretace a vyhodnocení mediálního sdělení, vytvoření závěru, polemiky nad možnými variantami interpretace, spolupráce se spolužáky a respektu vůči práci spolužáků byly též naplněny. Rovněž časový rámeček odpovídal doporučené době realizace. V případě zjednodušení znění vybraných mediálních sdělení lze práci realizovat i v nižším ročníku.

Rozvoj mediální gramotnosti autorka spatřuje v podobě plného uvědomění si míry zkreslení mediálního sdělení prostřednictvím komunikace, rozdílných komunikačních situací či přítomnosti možného komunikačního šumu ve společnosti.

4.2 Aktivita 2: TITULEK aneb odhalujeme sílu slov v médiích

 TITULEK aneb odhalujeme sílu slov v médiích	
<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • slovní-dialog <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná → frontální <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none"> • 7.-9. ročník ZŠ 	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák rozlišuje a porovnává jednotlivé titulky z odlišných druhů médií. • Žák vyhodnocuje jednotlivá slova využitá pro tvorbu titulku. • Žák popisuje emoce, které v něm titulky vyvolají. • Žák definuje téma hodiny. • Žák vyhodnocuje znaky titulku. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák dokáže vyslechnout názor spolužáků.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • tabule/Mentimeter 	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <p>1. EVOKAČNÍ PŘÍBĚH</p> <p><i>"EXKLUZIVNÍ ROZHOVOR: Nové odhalení od slavného herce – Jaký je jeho skutečný život za scénou?"</i></p> <p><i>SKANDÁL! Top modelka v kontroverzi – Co se skrývá za závojem luxusu a slávy?"</i></p> <p><i>"ŠOKUJÍCÍ FOTKY: Slavný pár v narušeném vztahu – Rozpadá se jejich idylický vztah?"</i></p> <p><i>"Výzva pro Moderní Společnost: Etické Dilemata v Umělé Inteligenci"</i></p> <p><i>"Nové Studie Odhalují: Vztah mezi Stresem a Duševním Zdravím"</i></p> <p><i>"Technologický Gigant oznámil průlom v oblasti umělé inteligence"</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Evokační otázky <ul style="list-style-type: none"> ○ O čem se dnes budeme bavit? ○ Co ve vás evokoval úvodní „příběh“? ○ Jaké pocity to ve vás vyvolalo? <p>2. PRÁCE S TABULÍ/MENTIMETER</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Žáci chodí k tabuli zapisovat krátké odpovědi na položené otázky ○ Lze využít alternativu s pomocí mobilních telefonů a stránky Mentimetr=zapojení více žáků, menší časová náročnost <p>3. Zhodnocení</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Jak na nás působí titulky novin ○ Jak pracují s našimi emocemi ○ Jaká slova volí
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none"> • Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občanský a společenskovední základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediální výchova 	<p style="text-align: right;">DALŠÍ MOŽNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • nechat žáky vytvořit vlastní titulek či obrázek k němu <ul style="list-style-type: none"> • propojení s ČJ – vytvoření článku k titulku

Vzhledem k povaze této aktivity nebylo zcela možné zjistit stav před počátkem aktivity, tudíž zde autorka vycházela z podnětů ze závěrečné diskuse a průběžných nápadů a dotazů žáků v průběhu či po jejím skončení. Žáci byli před výukou srozuměni s možností práce s mobilním zařízením, tudíž na tuto variantu byli náležitě připraveni. V případě absence zařízení či nesouhlasu některého z žáků nebo učitele bylo nachystáno náhradní řešení v podobě práce s tabulí.

Po představení příkladů mediálních titulků byli žáci vyzváni k zodpovězení otázek prostřednictvím aplikace Mentimetr, žáci s touto metodou pracovali poprvé, avšak vše se obešlo bez větších potíží a nevyskytl se zde problém v podobě chybějícího mobilního zařízení či nedostatečné digitální gramotnosti, která byla navíc díky této aktivitě rozšířena o práci s QR kódem. Žáci byli schopni rychle zodpovědět dané otázky a naplnit tak všechny cíle této aktivity, navíc z její realizace vzešel další cíl, kterým je možno ji doplnit: *Žák si uvědomuje hlavní smysl a záměr mediálního titulku..* Třída, ve které byla aktivita provedena, odpovídala osmé třídě základní školy, pro žáky byla většina informací nová včetně práce se zmíněnou aplikací, tudíž i doporučený ročník lze shledat jako odpovídající.

Rozvoj mediální gramotnosti lze spatřit v podobě získání základních znalostí o mediálním titulku (cíl, smysl, volba jazykových prostředků, působení na lidské emoce) a jeho roli v médiích.

4.3 Aktivita 3: PĚTILÍSTKOVÁ MISE

 PĚTILÍSTKOVÁ MISE	
<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none"> • 15 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • slovní-práce s textem • slovní-diskuse • pětilístek <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná • frontální <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none"> • 8.-9. ročník ZŠ 	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák předkládá své řešení. • Žák kriticky hodnotí text. • Žák zvažuje možná řešení. • Žák se orientuje v textu. • Žák vyhledává podstatné informace z textu. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák formuluje svůj názor. • Žák respektuje řešení spolužáků.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracovní list č. 3 	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. POKYNY <ul style="list-style-type: none"> • samostatná práce • předložení pracovního listu • vysvětlení případných nejasností 2. VYPRACOVÁNÍ PRACOVNÍHO LISTU č.3 3. SPOLEČNÁ DISKUSE <ul style="list-style-type: none"> • možná řešení žáků
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none"> • Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občanský a společenskovědní základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediální výchova 	<p style="text-align: right;">ALTERNATIVA</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>vypracování společně na tabuli se všemi žáky</i> <ul style="list-style-type: none"> • - nelze zapojit všechny • + menší časová náročnost

Pracovní list č. 3

Pokyny

1. Přečti si pozorně text (klidně i vícekrát)
2. Vyplň pětílístek
 - Na první řádek napiš téma, námět, název (podstatné jméno).
 - Na druhý řádek napiš dvouslovný popis námětu (odpověď na otázku, jaký je námět, dvě přídavná jména).
 - Na třetí řádek vypiš tři slovesa vyjadřující, co téma dělá, nebo co se s ním děje.
 - Na čtvrtý řádek napiš větu o čtyřech slovech vztahujících se k námětu.
 - Na poslední řádek vepiš jednoslovné synonymum (=slovo stejného významu) či pocit

Téma / námět: _____

(jaký je - 2 přídavná jména)

(co dělá - 3 slovesa)

(věta o tématu o 4 slovech)

(jednoslovné shrnutí – pocit, synonymum)

„Mediální sdělení hrají v dnešní společnosti nezastupitelnou roli. Od tradičních novin a televize po sociální média a online platformy, média mají moc formovat náš pohled na svět, ovlivňovat naše postoje a rozhodnutí a formovat veřejnou diskusi. Tento článek se zabývá klíčovými aspekty mediálních sdělení a jejich vlivem na společnost.

Primární funkcí mediálních sdělení je poskytovat informace veřejnosti. Noviny, televize, rádio a online zpravodajství přinášejí aktuální události, analýzy a komentáře, které nám pomáhají porozumět dění ve světě kolem nás. Tato informační role je klíčová pro fungování demokratické společnosti, neboť umožňuje občanům být informováni o politických, sociálních a ekonomických otázkách.

Média mají také silný vliv na formování názorů a postojů veřejnosti. Způsob, jakým jsou události prezentovány a interpretovány, může ovlivnit naše vnímání různých témat a událostí. Média mohou také přispět k formování společenských hodnot a normativních systémů, které ovlivňují naše chování a rozhodování.

Vedle informační a formující role hrají média důležitou roli i jako zdroj zábavy a kulturního vyjádření. Filmy, televizní pořady, hudba a další umělecké formy poskytují lidem způsob, jak se odreagovat a uniknout od každodenní reality. Média také ovlivňují kulturní trendy a podporují rozvoj umění a kreativity.

S rozvojem digitálních technologií se mediální krajina stále více stává interaktivní. Sociální média a online platformy umožňují lidem komunikovat, sdílet názory a vytvářet online komunity kolem sdílených zájmů. Tato interaktivita posiluje společenskou participaci a umožňuje rychlé šíření informací a názorů.

Mediální sdělení mají v dnešní společnosti nezastupitelný vliv. Je důležité si být vědomi toho, jakým způsobem média ovlivňují naše myšlení, postoje a chování, a vyvíjet k nim kritický a reflexivní přístup. Porozumění mediálním mechanismům a kontextu je klíčem k tomu, abychom byli informovaní a nezávislí spotřebitelé mediálního obsahu.“⁷⁵

⁷⁵ [napiš odborný kratší článek na téma mediální sdělení]. Online. In: *ChatGPT*. September 25 version [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: OpenAI, <https://openai.com/chatgpt/>

Tato aktivita byla realizována v devátém ročníku. Prvotním krokem bylo zjistit, zdali mají žáci zkušenost s metodou Pětílístek, někteří se s ní okrajově setkali v nižším ročníku, avšak valná většina vyhodnotila metodu jako něco zcela nového a nepoznaného.

Vzhledem k tomu, že u většiny žáků se jednalo o první setkání s touto metodou, bylo pro ně lehce náročné pochopit, co se po nich žádá. Přestože jim autorka práce vše důkladně vysvětlila, velmi často svůj zrak odvraceli od samotného textu o mediálním sdělení k pokynům u pracovního listu, aby si opětovně uvědomili, jak mají postupovat. Největší problém jim činil pátý řádek Pětílístku, tedy nalezení synonyma. V závěrečném hodnocení uvedli, že byl text dostatečně dlouhý a srozumitelný, tudíž se v něm dovedli orientovat a soustředit se na jeho obsah. Rovněž kladně hodnotili použití výkladového textu, na který jsou v průběhu vyučování zvyklí, jako vhodného prostředku k osvojení dané metody a následné aplikace na mediální sdělení, která by dle jejich slov byla o dost náročnější a raději by si danou metodu vyzkoušeli vícekrát „nanečisto“ na obdobném typu textu (výkladový text) a až posléze by přešly na konkrétní mediální sdělení.

Žáci ve zpětné vazbě sdělili, že danou metodu, i přesto, že je dle jejich slov náročná, hodlají využívat i nadále, poněvadž jim tato metoda umožnila si uvědomit o čem daný text pojednává a co je jeho hlavním záměrem. Všechny cíle dané aktivity byly během realizace řádně naplněny a individuální výsledky žáků lze považovat za vyhovujícím a úspěšné. S ohledem k prvotní zkušenosti s touto metodou je možno devátý ročník považovat za vhodně zvolený, avšak v případě zkušenosti s metodou je možná realizace aktivity i v nižších ročnících. Časová dotace 15 minut byla dodržena většinou žáků, někteří vyžadovali o pár minut více, dle slov vyučujícího se jednalo o přemýšlivé žáky.

Tato aktivita se v závěru stala jakousi přípravou na analýzu mediálních sdělení a ve výsledku slouží spíše jako nácvik metody pro kritické čtení a vnímání mediálních sdělení.

4.4 Aktivita 4: LOVCI VZORŮ aneb prototypy v médiích

LOVCI VZORŮ aneb prototypy v médiích

<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none"> • 20 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • slovní-výklad • slovní-práce s textem • slovní-dialog • slovní-diskuse <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none"> • frontální • párová <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none"> • 8. ročník ZŠ 	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák definuje prototypy v médiích. • Žák si uvědomuje rozdíly v prototypech. • Žák dokáže přiřadit prototyp k ukázce. • Žák porovnává jednotlivé prototypy. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák spolupracuje ve skupině. • Žák interpretuje svůj názor. • Žák je schopen kompromisu ve skupině.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracovní list č. 4 	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. PROTOTYP <ul style="list-style-type: none"> • <i>Znáte toto slovo?</i> • <i>Co to slovo znamená?</i> • <i>Jak souvisí s médii?</i> 2. DEFINICE PROTOTYPŮ v médiích <ul style="list-style-type: none"> • Představení jednotlivých prototypů žákům pomocí charakteristických vlastností. Oběť=bezbranná, nevinná, opomíjená, slabá Hrdina= odvážný, silný, statečný, vytrvalý Padouch=lakomý, nemilosrdný, zlý, nečestný Sympatický zloduch=zlověstný, statečný, pronásledovaný 3. PRÁCE VE DVOJICI <ul style="list-style-type: none"> • Ve dvojici se žáci pokusí najít ve článcích v pracovním listu č.1 jednotlivé prototypy (lze je v textu barevně označit) 4. ZÁVĚREČNÁ DISKUSE <ul style="list-style-type: none"> • Společná kontrola • Diskuse and možným řešením
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none"> • Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občanský a společenskovední základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediální výchova 	<p style="text-align: right;">ALTERNATIVA</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>prototypy lze sledovat například i v televizních novinách, reportážích,...</i>

Pracovní list č. 4

Pokyny

1. Pozorně si přečti texty
2. Ve dvojici se v nich pokus najít prototypy, které jsme si společně představili.
 - v textu si je můžeš barevně označit

„Byl to adrenalin, popisují hasiči a policisté, jak vyprostili muže z auta v řece

Bleskově svléknout z uniformy a šup do kalné řeky. Šlo o lidský život. Pět policistů a hasičů v pondělí 4. září 2023 neváhalo a vrhlo se v Čelkovicích, příměstské části Tábora, do náročné záchraně staršího muže. Ten při vyjíždění z garáže skončil vlivem zdravotních potíží se svou Škodou Fabia v řece Lužnici.

Jako první se k neštěstí dostala policejní hlídka, která našla vozidlo a označila místo nálezu. Vzápětí dorazila jednotka tábořských profesionálních hasičů. Policistům a hasičům, kteří svlékli své uniformy, aby se mohli snadněji potopit, se s nasazením vlastního zdraví podařilo vyprostit muže z potopeného vozidla v hloubce asi 2,5 metru pod hladinou. Pod vodou je vozidlo nebezpečné, vlivem proudu se pohybuje. „Byl to adrenalin, strach přímo ne. Je však rozdíl ponořit se na nádech do zkalené řeky nebo doma na zahradě v bazénu,“ vysvětlil jeden ze zasahujících hasičů. Potopená škodovka byla zpočátku nedobytná, naštěstí měla stažené jedno okénko, přes které se podařilo auto otevřít a muže pracně vytáhnout na břeh. Tam ho aktéři předali do péče zdravotníků. „Úlohu zdravotníků bychom chtěli vyzdvihnout, bez nich bychom se neobešli,“ shodli se hasiči a policisté.

Na adresu pěti pohotových policistů a hasičů zaznělo v pondělí 9. října na radnici velké poděkování od starosty Tábora Štěpána Pavlíka a celého vedení města, místostarostky Lenky Horejskové, místostarosty Martina Maredu, místostarosty Radoslava Kacerovského, a tajemníka Lubomíra Šrámka.⁷⁶

⁷⁶ POSPÍŠILOVÁ, Lenka. Byl to adrenalin, popisují hasiči a policisté, jak vyprostili muže z auta v řece [online] In: *Táborský deník.cz*, 10. 10. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: https://taborsky.denik.cz/zpravy_region/zachrana-utopene-auto-luznice-tabor-celkovice-senior-policiste-hasici-oceneni.html

„Zloděj si povídal se seniorem na chodbě domu. Mezitím ho okradl

Dvanáct okradených seniorů má na svědomí podle policie 44letý recidivista. V Praze si vždy vyhlédl oběť a na chodbě domu ji okradl. Již je ve vazbě.

Kriminalisté se případy zabývali od února s tím, že podezřelým je jeden a tentýž muž.

Dle jejich zjištění si vždy vyhlédl seniora na cestě z obchodu nebo pošty a sledoval ho.

„Vyčkal, až jeho ‚oběť‘ otevře vstupní dveře do domu, proklouzl dovnitř a nic netušícího seniora okradl,“ doplnil mluvčí policie Jan Rybanský.

Jeho drzost byla tak velká, že s některými seniory si dokonce povídal, zatímco je okrádal, při tom ho natočila kamera.

Policie podezřelého muže zadržela v květnu a obvinila ho z 12 krádeží. Jde o šestkrát trestaného recidivistu, který byl propuštěn loni v červnu. Soud ho poslal do vazby, hrozí mu až 12 let vězení.⁷⁷

„Pusťte Jirku, křičí Kajínkovi obdivovatelé

"Kult Babinského byl nesmírný," napsal před sedmdesáti lety Egon Erwin Kisch v povídce Vůdce loupežníků Babinský, současník své slávy. Dnes by mohl proslulý reportér jen vyměnit jména: "Kult Kajínka je nesmírný." Nejhlídanější český vězeň se po svém posledním útěku dočkal nebývalé popularity. Takřka tři tisíce lidí podepsalo petici za obnovení jeho procesu, na internetu se objevily neustále aktualizované stránky, Kajínkovi příznivci pořádají demonstrace, při nichž sbírají podpisy pod petice.⁷⁸

⁷⁷ KOŘÍNEK, Ondřej. Zloděj si povídal se seniorem na chodbě domu. Mezitím ho okradl. [online] In: *Novinky.cz*, 30. 6. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-zlodej-si-povidal-se-seniorem-na-chodbe-domu-mezitim-ho-okradl-40436515>

⁷⁸ KEDROŇ, Radek. Pusťte Jirku, křičí Kajínkovi obdivovatelé. [online] In: *IDNES.cz*, 30. 11. 2001 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pustte-jirku-krici-kajinkovi-obdivovatele.A011129_222238_domaci_was

Před počátkem aktivity bylo žákům položeno několik otázek pro zjištění jejich povědomí o prototypech: *Znáte toto slovo?*, *Co to slovo znamená?*, *Jak by mohlo souviset s médii?*. Z jejich odpovědí bylo patrné, že znají věcný význam slova, avšak souvislost s médii jim nebyla známa.

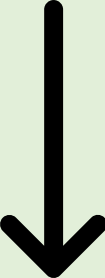
Po skončení aktivity byly žáci schopni vyjmenovat čtyři základní mediální prototypy včetně jejich charakteristiky, rovněž dovedli pracovat efektivně ve dvojici a všechny další cíle aktivity byly též naplněny. Pracovní list žáci vyplnili bez jakýchkoli obtíží, řešení pro ně bylo zcela jednoznačné, a při jeho vypracování nenarazili na „překážky“. Jelikož byla aktivita realizována v osmém ročníku, autorka práce by tuto aktivitu opětovně zařadila do výuky v nižším ročníku, případně by danou aktivitu modifikovala a použila náročnější články, ve kterých by se například prolínalo více mediálních prototypů. Ze závěrečné diskuse bylo patrné, že si žáci zpětně vybavují prototypy z různých typů médií převážně z Televizních novin, které se často opakují a které dříve nebrali v potaz.

Zde je patrný rozvoj mediální gramotnosti především v podobě získaného povědomí o opakující se struktuře mediálních sdělení, zejména pak o jednotlivých prototypy v nich.

4.5 Aktivita 5: MEDIÁLNÍ DETEKTIV novinky a fakta

MEDIÁLNÍ DETEKTIV novinky a fakta

<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • slovní-práce s textem • slovní-diskuse <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none"> • 7.-9. ročník 	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák rozumí přečtenému textu. • Žák třídí informace z textu. • Žák posuzuje informace v textu. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák kriticky hodnotí své znalosti.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracovní list č. 5 	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. POKYNY <ul style="list-style-type: none"> • samostatná práce • vysvětlení metody I.N.S.E.R.T. 2. PRACOVNÍ LIST č.5 3. DISKUSE <ul style="list-style-type: none"> • různá vypracování žáků • možnost využití znalostí ostatních k dovysvětlení <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> </div>
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none"> • Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občanský a společenskovědní základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediální výchova 	<p style="text-align: right;">DALŠÍ MOŽNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>s listem lze nadále pokračovat</i> <p style="text-align: center;"><i>= žáci si informace, u kterých se objevuje otazník či plus, rozdělí a vypracují pro své spolužáky krátkou prezentací /výstup na toho téma</i></p>

Pracovní list č. 5

Pokyny

1. Přečti si pozorně text(klidně i vícekrát)
2. Použij metodu I.N.S.E.R.T
 - k odstavci či větě si poznamenej znaménka dle tabulky níže

TABULKA SE ZNAMÉNKY

udělej „fajfku“, jestliže je informace pro tebe známá

udělej mínus, jestliže je informace v rozporu s tím, co si myslel/a

udělej plus, jestliže je informace nová

udělej otazník, jestliže informaci nerozumíš nebo by se chtěl/a dovědět víc

„Mediální sdělení hrají v dnešní společnosti nezastupitelnou roli. Od tradičních novin a televize po sociální média a online platformy, média mají moc formovat náš pohled na svět, ovlivňovat naše postoje a rozhodnutí a formovat veřejnou diskusi. Tento článek se zabývá klíčovými aspekty mediálních sdělení a jejich vlivem na společnost.

Primární funkcí mediálních sdělení je poskytovat informace veřejnosti. Noviny, televize, rádio a online zpravodajství přinášejí aktuální události, analýzy a komentáře, které nám pomáhají porozumět dění ve světě kolem nás. Tato informační role je klíčová pro fungování demokratické společnosti, neboť umožňuje občanům být informováni o politických, sociálních a ekonomických otázkách.

Média mají také silný vliv na formování názorů a postojů veřejnosti. Způsob, jakým jsou události prezentovány a interpretovány, může ovlivnit naše vnímání různých témat a událostí. Média mohou také přispět k formování společenských hodnot a normativních systémů, které ovlivňují naše chování a rozhodování.

Vedle informační a formující role hrají média důležitou roli i jako zdroj zábavy a kulturního vyjádření. Filmy, televizní pořady, hudba a další umělecké formy poskytují lidem způsob, jak se odreagovat a uniknout od každodenní reality. Média také ovlivňují kulturní trendy a podporují rozvoj umění a kreativity.

S rozvojem digitálních technologií se mediální krajina stále více stává interaktivní. Sociální média a online platformy umožňují lidem komunikovat, sdílet názory a vytvářet online komunity kolem sdílených zájmů. Tato interaktivita posiluje společenskou participaci a umožňuje rychlé šíření informací a názorů.

Mediální sdělení mají v dnešní společnosti nezastupitelný vliv. Je důležité si být vědomi toho, jakým způsobem média ovlivňují naše myšlení, postoje a chování, a vyvíjet k nim kritický a reflexivní přístup. Porozumění mediálním mechanismům a kontextu je klíčem k tomu, abychom byli informovaní a nezávislí spotřebitelé mediálního obsahu.⁷⁹

⁷⁹ [napiš odborný kratší článek na téma mediální sdělení]. Online. In: *ChatGPT*. September 25 version [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: OpenAI, <https://openai.com/chatgpt/>

Před zahájením aktivity byla žákům představena metoda I.N.S.E.R.T., kterou do té doby neznali. Porozumění základnímu principu této metody jim nepůsobilo žádné potíže. Tabulka se znaménky v pracovním listu byla dle žáků přehledná, dostačující a všerhající.

Z výsledků práce žáků je patrné pochopení principu dané metody a naplnění stanovených cílů a časové dotace. Aktivita byla realizována v devátém ročníku a autorka práce se domnívá, že text pro tuto věkovou kategorii nebyl dostatečně složitý, většinu informací měly žáci již osvojenou a jen u některých vyplněných pracovních listů bylo možno nalézt ikonu označující novou informaci z pohledu žáka či ikonu odkazující na motivaci žáka danou informací hlouběji prozkoumat. Rovněž by autorka práce text doplnila o nepravdivou informaci, která by musela být hlouběji prozkoumána a opravena na korektní znění.

Z výše uvedených informací je patrné, že tento konkrétní text v pracovním listu č. 5 (doplněný o záměrně chybnou informaci) lze spíše realizovat v nižších ročnících základní školy s ohledem na případné navýšení časové dotace aktivity. Na druhou stranu je však možné navýšit náročnost textu tak, aby se v něm daly označit informace korespondující se všemi ikonami z tabulky a zachovat tak doporučený ročník. Ze zpětné vazby byl patrný zájem žáků o obdobnou analýzu textu nejen výkladového, ale i textu mediálního, především kvůli přehlednému rozboru a třídění jednotlivých informací.

V konečném vyznění se tato aktivita změnila v přípravu na analýzu mediálních sdělení a slouží spíše jako trénink pro kritické čtení a porozumění mediálním sdělením.

4.6 Aktivita 6: ANALYTICI TEXTU

 ANALYTICI TEXTU	
<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none"> • 25 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • slovní – práce s textem • slovní-diskuse • kooperativní práce <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none"> • skupinová <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none"> • 8.-9. ročník ZŠ 	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák kriticky hodnotí mediální sdělení. • Žák navrhuje možné odpovědi na otázky. • Žák formuluje své myšlenky. • Žák posuzuje a vyhodnocuje informace v textu. • Žák zvažuje možná řešení pracovního listu. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák chápe princip kooperativní výuky. • Žák si uvědomuje smysl spolupráce. • Žák přijímá názory ostatních.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracovní list č. 6 • mobilní telefon/tablet • článek • papírky pro rozdělení rolí 	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <ol style="list-style-type: none"> POKYNY <ul style="list-style-type: none"> • rozdělení do skupin po 5 žácích • rozdělení rolí pomocí jednotlivých otázek: KDO? CO? KOMU? JAK? PROČ? → „papírky“ pro rozdělení PRACOVNÍ LIST č.6 ZÁVĚREČNÁ DISKUSE <ul style="list-style-type: none"> • projití možných výsledků • uvědomění si analýzy mediálních sdělení
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none"> • Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občanský a společenskovědní základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediální výchova 	<p style="text-align: right;"><i>DALŠÍ MOŽNOSTI</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • vytvoření vlastní tabulky s otázkami a ilustracemi <p style="text-align: right;"><i>ALTERNATIVA</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • vytištěný článek → lze si v něm označovat a dělat poznámky

Pracovní list č. 6

Pokyny

1. Ve skupině si každý postupně vezme papírek s otázkou, na kterou se v průběhu čtení textu zaměří (KDO, CO, JAK, KOMU, PROČ)
2. Vezmi svůj mobilní telefon a naskenuj QR kód → odkaz na článek na IDNES.cz
3. Každý si přečte celý článek a pokus se dohledat odpovědi na svou přidělenou otázku
 - můžeš využít internet

Pravidla hry

- Každý odpovídá jen na své otázky
- Úspěšnost skupiny závisí na každém členovi
- Internet používejte s rozumem

Tabulka s otázkami

KDO?	Kdo je autorem? Jaké informace o něm lze získat? Kdo má nad sdělením kontrolu?
CO?	Co je obsahem sdělení? Jaké se zde objevují názory? Objevují se zde zdroje? Dají se informace ověřit? Jaké informace nejsou ve sdělení zahrnuty?
JAK?	Jak se snaží sdělení upoutat pozornost? Jaký je jazyk sdělení? Jaké vyvolává/může vyvolat emoce?
KOMU?	Komu je sdělení určeno? Jak se dostává sdělení k příjemci? Jak se dál šíří? Jak může ovlivnit chování/postoje/názory jedince?
PROČ?	Proč bylo sdělení vytvořeno? Kdo má ze sdělení prospěch/užitek?

QR kód

https://www.idnes.cz/technet/internet/umela-inteligence-chat-gpt-chatovani.A221207_113334_sw_internet_oma⁸⁰

qr.als.cz

⁸⁰ MARTINŮ, Ondřej. Chat s umělou inteligencí baví internet. Umí česky, povídat si může každý. [online] In: *iDNES.cz*, 9. 12. 2022 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/internet/umela-inteligence-chat-gpt-chatovani.A221207_113334_sw_internet_oma

Aktivita byla realizována v devátém ročníku a z otázek před začátkem výuky vyplynulo, že žáci záměrně a vědomě neanalyzovali žádný text pomocí otázek KDO? CO? JAK? PROČ? KOMU? a se skupinovou prací v přidělených rolích se rovněž nesetkali. Žáci byli před výukou srozuměni s variantou práce s mobilním zařízením, tudíž na tuto možnost byli náležitě připraveni. O samotném obsahu článku, konkrétně ChatGPT, povědomí měli, poněvadž jej aktivně využívají. Digitální gramotnost v podobě práce s QR kódem byla osvojena již před zahájením aktivity.

Samotné rozdělení do skupin proběhlo bez obtíží, autorka práce měla předem připravené „papírky“ pro jeho usnadnění. Žáci dané pokyny pochopili velmi rychle a v průběhu aktivity se pouze doptávali na konkrétní otázky z tabulky. Nejčastější dotaz směřoval k podotázce: *Jaké informace o něm lze získat?*. Žáky vůbec nenapadlo dohledat informace o autorovi na různých internetových stránkách. Z této situace tedy lze vyvodit další nezminěný cíl aktivity, který byl v jejím průběhu naplněn: *Žák vyhledává a dohledává potřebné informace na internetu..* Během aktivity byly taktéž naplněny cíle týkající se kritického hodnocení mediálních sdělení, návrhů na možné odpovědi na otázky, formulace myšlenek a především posouzení informací v textu. Z cílů výchovných došlo k naplnění všech zmíněných.

Po skončení aktivity proběhla diskuse, při které si žáci uvědomili a byli schopni odpovědět na otázky týkající se smyslu a přínosu takovéto analýzy, rovněž z ní bylo patrné značné osvojení principu kooperativní práce. K rozvoji kritického čtení a vnímání mediálního sdělení došlo zejména prostřednictvím zlepšení a rozvoje schopnosti analyzovat text pomocí daných otázek a uvědomit si jeho smysl, jazyk, šíření atd.

Metoda použitá pro analýzu textu v této aktivitě je autorkou práce považována za účinnější než předchozí metody objevující se v předešlých aktivitách. Výsledná řešení žáků se v mnoha odpovědích velmi shodovala, tudíž lze usuzovat, že k pochopení zadání či smyslu mediálního sdělení úspěšně došlo a text byl žáky náležitě kriticky zhodnocen.

Časová dotace 25 minut byla dodržena a doporučený ročník lze taktéž považovat za vhodně zvolený vzhledem k rozsahu textového sdělení a formulaci otázek.

4.7 Aktivita 7: PÁTRÁNÍ PO ZDROJI

 PÁTRÁNÍ PO ZDROJI	
<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none"> • 15 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • slovní-práce s textem • slovní-diskuse • kooperativní práce <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none"> • skupinová • frontální <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none"> • 8.-9. ročník ZŠ 	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák posuzuje důvěryhodnost zdroje. • Žák kriticky hodnotí informace. • Žák rozlišuje pravdivé informace od nepravdivých. • Žák ověřuje a porovnává různé zdroje. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák pracuje kooperativně. • Žák respektuje práci ostatních členů skupiny.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracovní list č. 7 • mobilní telefon/tablet • papírky pro rozdělení rolí 	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. POKYNY <ul style="list-style-type: none"> • Rozdělení do skupin po 5 žácích • Rozdělení rolí pomocí papírku s čísli(1-5=odstavce textu) 2. PRACOVNÍ LIST č.7 3. ZÁVĚREČNÁ DISKUSE <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kde jste ověřovali?</i> • <i>Co jste zjistili?</i> • <i>Jaké jsou věrohodné zdroje?</i> • <i>Na které zdroje si dát pozor?</i>
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none"> • Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občanský a společenskovědní základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mediální výchova 	

Pracovní list č. 7

Pokyny

1. Ve skupině si každý postupně vezme papírek s číslem
2. Číslo na papírku se rovná pořadí odstavců v textu
 - 2 =druhý odstavec v textu
3. Každý si přečte svůj přidělený odstavec a pokusí se dohledat informace na internetu, které informace obsažené v odstavci vyvracejí či potvrzují.
 - Zjistí, jestli je odstavec pravdivý či ne
 - Zaměř se na **zdroje**, ze kterých informace čerpáš

Pravidla hry

- Každý pracuje na svém odstavci
- Úspěšnost skupiny závisí na každém členovi

- 1 “Mediální sdělení hrají v dnešní společnosti nezastupitelnou roli. Od tradičních novin a televize po sociální média a online platformy, média mají moc formovat náš pohled na svět, ovlivňovat naše postoje a rozhodnutí a formovat veřejnou diskusi.
- 2 Primární funkcí mediálních sdělení je poskytovat zábavu veřejnosti. Noviny, televize, rádio a online zpravodajství přinášejí zábavné události, analýzy a komentáře, které nám pomáhají se každý den zasmát.
- 3 Média nemají vliv na formování názorů a postojů veřejnosti. Způsob, jakým jsou události prezentovány a interpretovány, nemůže ovlivnit naše vnímání různých témat a událostí. Média mohou také přispět k formování společenských hodnot a normativních systémů, které ovlivňují naše chování a rozhodování.
- 4 Vedle informační a formující role hrají média důležitou roli i jako zdroj zábavy a kulturního vyjádření. Filmy, televizní pořady, hudba a další umělecké formy poskytují lidem způsob, jak se odreagovat a uniknout od každodenní reality. Média také ovlivňují kulturní trendy a podporují rozvoj umění a kreativity.
- 3 S rozvojem digitálních technologií se mediální krajina stále více stává interaktivní. Sociální média a online platformy umožňují lidem komunikovat, sdílet názory a vytvářet online komunity kolem sdílených zájmů. Tato interaktivita posiluje společenskou participaci a umožňuje rychlé šíření informací a názorů.“⁸¹

⁸¹ [napíš odborný kratší článek na téma mediální sdělení]. Online. In: ChatGPT. September 25 version [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: OpenAI, <https://openai.com/chatgpt/>

Žáci deváté třídy, ve které došlo k realizaci, do této doby takovýmto způsobem neověřovali zdroje informací a s podobnou aktivitou se dosud nesetkali. S kooperativní skupinovou prací se měli možnost setkat při ověřování aktivity č. 6, tudíž již měli osvojené hlavní principy a došlo tak k naplnění cílů v podobě kooperativní spolupráce či respektu k práci spolužáků. Žáci byli před výukou srozuměni s možností práce s mobilním zařízením, tudíž na tuto možnost byli náležitě připraveni.

Průběh aktivity byl poněkud chaotický, žáci nebyli schopni správným způsobem text analyzovat, tak aby našli vhodné výsledky k ověření pravdivosti informací. Autorka práce tedy hromadně celé třídě představila stručný návod, jak text analyzovat a informace ověřit (formulace otázek, konkretizace otázek, využití možnosti nahrát fotografie do vyhledávače,...). Na základě této pomoci již žáci byli schopni informace ověřovat a zapisovat příslušné zdroje, avšak časová dotace se oproti doporučené poněkud protáhla na celkových 25 minut. Všem skupinám se podařilo rozklíčovat mylné informace obsažené v textu a na základě nalezených zdrojů je opravit. Rovněž se všem podařilo nalézt zdroje dokládající pravdivost příslušného odstavce. Na základě těchto informací lze stanovené cíle: *Žák posuzuje důvěryhodnost zdroje, žák kriticky hodnotí informace, žák rozlišuje pravdivé informace od nepravdivých, žák ověřuje a porovnává různé zdroje.* vyhodnotit jako úspěšně naplněné.

V závěrečné diskusi došlo k uvědomění si důležitosti správného ověřování pravdivosti informací. S žáky byly též prodiskutovány jednotlivé nalezené zdroje a byla posouzena jejich míra věrohodnosti. Rovněž jim byl vysvětlen princip citování v závěrečných pracích, které se v jejich nalezených výčtech zdrojů objevily. Z těchto skutečností lze odvodit další dva cíle: *Žák porovnává důvěryhodnost zdroje, žák získá vhled do problematiky citování v závěrečných pracích.*

4.8 Aktivita 8: reKLAMa

 reKLAMa	
<p>ČASOVÁ DOTACE</p> <ul style="list-style-type: none">• 20 minut <p>METODA VÝUKY</p> <ul style="list-style-type: none">• slovní-diskuse• slovní-tvorba výpisků• slovní myšlenková mapa <p>ORGANIZAČNÍ FORMA</p> <ul style="list-style-type: none">• samostatná práce• frontální výuka <p>DOPORUČENÝ ROČNÍK</p> <ul style="list-style-type: none">• 7.-9. ročník ZŠ	<p>CÍLE</p> <p>vzdělávací</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák vyhodnocuje obsah videa.• Žák kriticky hodnotí informace obsažené ve videu.• Žák si uvědomuje rozdíly v typech reklamy.• Žák řeší pracovní list a odpovídá na položené otázky.• Žák vybírá nejdůležitější informace pro zápis do MM.• Žák opakuje typické rysy a nástrahy reklamy. <p>výchovné</p> <ul style="list-style-type: none">• Žák diskutuje se svými spolužáky.• Žák respektuje názory ostatních.
<p>POMŮCKY</p> <ul style="list-style-type: none">• Video• Projektor• pracovní list č. 8	<p>PRŮBĚH AKTIVITY</p> <p>1. POKYNY</p> <ul style="list-style-type: none">• zhlédnutí videa• https://edu.ceskatelevize.cz/video/13449-nauc-tetu-na-netu-reklama⁸² <p>2. PRACOVNÍ LIST č.8</p> <ul style="list-style-type: none">• samostatná práce → kolektivní PRÁCE• více možností
<p>ZAŘAZENÍ DLE RVP</p> <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none">• Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none">• Občanský a společenskovední základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none">• Mediální výchova	

⁸² Nauč tetu na netu: Reklama. [online] In: Česká televize – eduvision. [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/13449-nauc-tetu-na-netu-reklama>

Pracovní list č. 8

Pokyny

1. Zhlédni video
2. Během sledování vyplň všechna políčka v první části pracovního listu
3. Část druhou si nech pro společnou práci po zhlédnutí videa

Část první

1 Co je dle videa fake nebo vir? _____

2 Jak vypadá podvodná internetová reklama? _____

3 Co je to reklama? _____

4 Jaké může mít podoby? _____

5 Proč je článek o čočkách reklama? _____

6 Reklama musí být _____ influenceři ji ale často _____

7 Pomocí čeho se můžeš reklamy zbavit? _____

Jaké to má nevýhody? _____

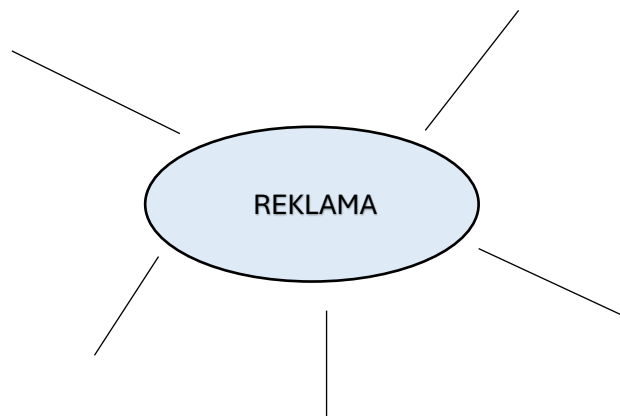
8 Co je to virální video? _____

9 Co se nám často snaží namluvit reklamy? _____

Část druhá

Myšlenková mapa pro důležité poznámky a informace z videa:

- při společné práci si zapiš informace, které přijdou nejdůležitější TOBĚ
- mapu dle libosti rozšiřuj

Žáci měli před zahájením aktivity osvojeny pouze základní znalosti o reklamě v podobě její nepřesně formulované definice.

Aktivita byla realizována v osmém ročníku. Stěžejním bodem aktivity bylo video volně dostupné na stránkách ČT-Edu a trvající osm minut. Žáci vzhledem k zábavné povaze videa jej byli schopni po celou dobu bedlivě sledovat (dokázali plně udržet pozornost) a zároveň si zapisovat odpovědi do první části pracovního listu. Vzhledem k této skutečnosti autorka práce považuje doporučený ročník za vyhovující. Po zhlednutí videa vedli žáci diskusi, při které vyslechli názory a podněty svých spolužáků, a následně si nejdůležitější informace zanesli do svých myšlenkových map v druhé části pracovního listu. Celá aktivita nepřekročila předpokládaný časový rámeček.

Po skončení aktivity byli žáci schopni určit primární cíle reklamy, rozlišit její druhy či získali povědomí o existenci tzv. blokátorů reklamy. Kritického vnímání bylo dosaženo vyhodnocením nejdůležitějších informací z videa a jejich následným zanesením do předpřipravené myšlenkové mapy společně se zapsáním odpovědí do první části pracovního listu a následné diskuse nad možnými řešeními doplněné o další navazující reflektivní otázky. Z výše zmíněných skutečností lze soudit, že primární cíle aktivity byly naplněny a rozvoje kritického vnímání v oblasti reklamy bylo dosaženo. Aktivitu je tedy možno považovat za úspěšnou, což dokládají i pozitivní ohlasy ze strany žáků.

4.9 Aktivita 9: MEDIÁLNÍ VÝZVA

 MEDIÁLNÍ VÝZVA	
ČASOVÁ DOTACE <ul style="list-style-type: none">• 45 minut METODA VÝUKY <ul style="list-style-type: none">• slovní-tvorba sdělení• slovní-prezentace sdělení ORGANIZAČNÍ FORMA <ul style="list-style-type: none">• skupinová práce DOPORUČENÝ ROČNÍK <ul style="list-style-type: none">• 8. ročník ZŠ	CÍLE vzdělávací <ul style="list-style-type: none">• Žák vybírá informace pro své sdělení.• Žák vhodně volí struktury svých sdělení.• Žák si uvědomí rozdíly v odlišných typech sdělení.• Žák prověřuje informace.• Žák prezentuje svou práci. výchovné <ul style="list-style-type: none">• Žák realizuje aktivity ve skupině.• Žák spravedlivě dělí role ve skupině.• Žák pracuje kooperativně.
POMŮCKY <ul style="list-style-type: none">• pracovní list č. 9• papír, psací potřeby• mobilní telefon, notebook, tablet	PRŮBĚH AKTIVITY <ol style="list-style-type: none">POKYNY<ul style="list-style-type: none">• Žáci budou rozděleni do tří větších skupin.• Každé skupině bude přiděleno jedno médium.<ul style="list-style-type: none">○ Instagram○ Blesk○ Televizní noviny• Jejich úkolem bude vytvořit obsah do daného média dle zadání.• Pro inspiraci mohou využít internet.SKUPINOVÁ PRÁCE<ul style="list-style-type: none">• rozdělení rolí ve skupině• práce s pracovním listem č.9SPOLEČNÉ VYHODNOCENÍ
ZAŘAZENÍ DLE RVP <p>Vzdělávací oblast</p> <ul style="list-style-type: none">• Člověk a společnost <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none">• Občanský a společenskovední základ <p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none">• Mediální výchova	<p style="text-align: right;">DALŠÍ MOŽNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Lze tuto aktivitu realizovat i v paralelní třídě a udělat společnou prezentaci sdělení obou tříd</i>

Pracovní list č. 9

Pokyny

- Ve skupině si jako první spravedlivě rozdělte úkoly dle svých schopností
- Pro zjišťování informací či načerpání inspirace můžete použít internet
- Svá mediální sdělení můžete připravit na papír či na mobilním telefonu/počítači

Instagram

1. Výběr produktu nebo služby
 - vyberte produkt nebo službu, na kterou budete reklamu vytvářet (produkt, fiktivní značka, služba, projekt,...)
2. Stanovení cílové skupiny
 - identifikujte **cílovou skupinu** → Kdo by měl být hlavním publikem vaší reklamy na Instagramu?
3. Obsah a sdělení
 - vytvořte **vizuální obsah** pro reklamu (jedná se o příspěvek do instagramového příběhu)
 - ten by měl být přitažlivý a měl by oslovit vaši cílovou skupinu
 - použijte fotografii, video nebo zajímavou grafiku
 - vytvořte jasné a přesvědčivé sdělení (hlavní výhody vašeho produktu)
4. Prezentace
 - připravte vaši reklamu tak, aby byla připravena k prezentaci ve třídě (můžete vytisknout obrázky nebo připravit prezentaci na dataprojektoru)

Blesk

1. Výběr tématu
 - Vyberte kontroverzní, šokující nebo zábavné téma, které by mohlo zajímat čtenáře Blesku (celebrity, skandály, neobvyklé události nebo kontroverzní názory)
2. Sběr informací
 - Proveďte důkladný průzkum a sběr informací o vašem tématu (fakta, události nebo zprávy).
3. Psaní článku
 - Napište poutavý **titulek a krátký odstavec** vašeho bulvárního článku.
 - dbejte na zábavný a svérázný styl: využijte atraktivní nadpisy, emotivní jazyk, dramatické prvky
 - Uvádějte pravdivé informace a události, ale také můžete přidat vaše vlastní názory, spekulace nebo komentáře.
4. Fotografie a ilustrace
 - přiložte k článku vhodné fotografie nebo ilustrace
 - například fotografie osobností, událostí nebo ilustrační obrázky
5. Závěr a volání k akci
 - Ukončete článek s **jasným závěrem a voláním k akci**, které může podnítit čtenáře k interakci s obsahem. To může být například otázka pro čtenáře, výzva k diskusi nebo odkaz na další články.

Televizní noviny

1. Výběr tématu

- Vyberte **aktuální událost nebo téma**, které je zajímavé pro širokou veřejnost (událost ve vaší škole, ve vašem městě, nebo nějaká jiná událost, která se stala nedávno)

2. Sběr informací

- proveďte krátký průzkum a sběr informací o vašem tématu
- Vaším stěžejním úkolem je **připravit dvě tři věty, které budou proneseny moderátorem televizních zpráv** jako úvod pro reportáž=ÚVODNÍ KOMENTÁŘ

3. Vizualizace

- sepište v bodech, jak by se dál reportáž mohla vyvíjet (žádné konkrétní rozhovory či texty zde nejsou potřeba)
- příklad: rozhovor, jaké lze použít obrázky, kde reportáž natočit, jaké oslovit lidi,...
- =**STRUKTURA REPORTÁŽE**

K realizaci této aktivity došlo v osmé třídě, ve které byly již dříve vyzkoušeny pracovní listy č. 2, 8 týkající se problematiky reklamy a mediálního titulu. Tudiž měli žáci osvojené základní znalosti z těchto oblastí a jejich stěžejním úkolem se stalo plné využití těchto znalostí a realizace mediálního sdělení dle zadání.

Danou třídu navštěvuje 30 žáků, kteří byli rozděleni do tří skupin po deseti. I přes poměrně velký počet žáků ve skupině se ani v jedné z nich neobjevily neshody a všechny skupiny se byly schopné dohodnout na spravedlivém rozdělení rolí a struktuře mediálního sdělení, ve třídě tak panovala klidná a přátelská atmosféra. Výchovné cíle: *Žák realizuje aktivitu ve skupině, žák spravedlivě dělí role ve skupině, žák pracuje kooperativně.* byly řádně naplněny.

Desetičlenné skupiny při této aktivitě pracovaly samostatně, žáci si byli schopni vyhledat informace dostupné na internetu (video ukázky, příspěvky na sociálních sítích, bulvární články,...), především pro načerpání inspirace či rešerši informací, a rovněž diskutovali nad strukturou svých sdělení a návrhů realizace. Z výše uvedeného lze usuzovat, že i tyto vzdělávací cíle byly naplněny: *Žák vybírá informace pro své sdělení, žák vhodně volí strukturu svých sdělení, žák prověřuje informace.*

Obávaná časová dotace 45 minut byla nakonec dodržena a v posledních deseti minutách došlo i k závěrečnému představení všech tří výsledných sdělení. Žáci se tohoto úkolu chopili opravdu originálně, volili vhodné intonační prostředky vzhledem k charakteru jejich mediálního sdělení a došlo tak k naplnění dalšího cíle: *Žák prezentuje svou práci.*

Autorku práce výsledná sdělení velmi mile překvapila, proto se rozhodla je do této práce umístit jako zdroj inspirace a také jako ukázkou dětské fantazie a originality. Největší ovace „sklidila“ výsledná prezentace mediálního sdělení-Televizní zprávy, při které žáci na počátku pustili znělku Televizních novin a došlo k vytvoření improvizovaného studia a reportáže, která byla vysílána live z prostoru chodby. Nejen z tohoto „vystoupení“ je patrné, že žáci umí své mobilní zařízení používat velmi efektivně a jejich digitální gramotnost je na poměrně vysoké úrovni. Vzhledem k výslednému provedení lze osmý ročník považovat za vyhovující, ovšem aktivitu je možné realizovat i ve vyšším ročníku.

Hlavním záměrem této aktivity byla reflexe doposud získaných vědomostí o problematice mediálních sdělení, žáci byli schopni si informace sami vybavit či využít možnosti práce

s telefonem a zisku potřebných informací skrze něj. V průběhu prezentace sdělení došlo ke společnému zopakování stěžejních bodů, cílů a smyslu vybraných mediálních sdělení, a to lze považovat jako důkaz pro naplnění posledního cíle: *Žák si uvědomí rozdíly v odlišných typech sdělení*. Autorka práce se domnívá, že mediální gramotnost zde byla posílena především prostřednictvím závěrečné reflexe a ziskem praktické zkušenosti s vytvářením mediálního sdělení. Ze zpětné vazby vyplynulo všeobecné nadšení z aktivity i ze skupinové práce jako takové.

Je potřeba podotknout, že při realizaci této aktivity došlo nejen k receptivní činnosti v podobě kritického vnímání mediálního sdělení ale rovněž k produktivní činnosti v podobě tvorby mediálního sdělení.

BARTN

Náš první zákazník
Velice spokojen

čítuje:
„Velmi příjemná
obsluha, ideální sestřih
na léto, děkuji mockrát,
navštívím znovu.
Praktické proti vším.“

**Barvy ocásků dle
výběru!**

adresa: BRNO za školou 85
tel.: 881 372 193

JIŽ OD
! 199 Kč !

Obrázek 1: vypracování žáků-zadání z listu č.9: Instagram

ŠOKUJÍCÍ

Bývalý premiér Andrej Babiš se rozvádí!

„Naše cesty se rozdělují“ řekl zčehnuhí Ano. Po 30-ti letech rozvádí s manželkou Monikou. Otázky o rozvodu už byly tázány na podzim minulého roku. Nejmenovaný zdroj uvádí, že už má expremiér náhradu, podle nich o 17 mladší, kolegyni Aneta Zicklerovou.

Zdroj: FB Andrej Babiš

Obrázek 2: vypracování žáků – zadání z listu č.9: Blesk

Mistrovství světa ČR 2024 v hokeji

Úvodní znělka Televizních novin

Dobré ráno, vítáme vás u sportovních novin.

V Česku je znovu po 9 letech mistrovství světa v hokeji. Česko se utká v O2 aréně se svými soupeři. Dnes se Češi utkají s Dánskem. Tento zápas odvysílá ČT sport v 16:20. Tak se nezapomeňte dívat. Na výherce si lze vsadit na Tipsport. ČT sport je exkluzivně živě na stadionu s naší reportérkou Matyldou Nízkou.

Reportáž-Roman Červenka(odchod dvou lidí na chodbu-livestream do třídy)

R:Krásný den momentálně jsem tu s Romanem Červenkou, takže Romane, co říkáte na atmosféru v hale?

R.Č.: Atmosféra je lehce napjatá, ale můj tým to má na háku.

R: To byl rozhovor s kapitánem národního týmu a předávám slovo zpátky do studia.

Studio-třída

Děkuji a přeji krásný den.

Obrázek 3: vypracování žáků-zadání z listu č. 9: Televizní noviny

Závěr

Stěžejním cílem této práce byl návrh několika dílčích aktivit zaměřených na tematický celek Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, které by náležitě rozvíjely mediální gramotnost. Autorka práce vytvořila celkem devět návrhů aktivit do hodin občanské výchovy, ve kterých v současné době shledává největší prostor pro jejich aplikaci.

V první části této práce lze nalézt celkem tři kapitoly osvětlující klíčové termíny týkající se tématu této práce, jmenovitě mediální výchova, mediální gramotnost a v neposlední řadě kritické čtení a vnímání. Nechybí zde ani nastínění principu třífázového modelu učení E-U-R a metod použitých při zpracování návrhů jednotlivých aktivit.

Ve druhé části autorka představila konkrétní návrhy devíti aktivit pracujících se zmíněným modelem. Tyto aktivity pak dále rozčlenila do tří skupin dle jednotlivých fází tohoto modelu. Pro větší přehlednost od sebe tyto skupiny odlišila pomocí ikon a barevného ztvárnění. Autorka u každé aktivity uvedla její metodiku včetně cílů dané aktivity vztahující se k Bloomově taxonomii a také předpokládanou časovou dotaci či doporučený ročník. Pro zvýšení atraktivity daných aktivit použila autorka práce reálná a dohledatelná mediální sdělení a též využila umělou inteligenci, o které se v současné době vedou debaty napříč světem a jednotlivými obory lidského poznání.

Pro ověření vhodné metodiky a přítomnosti rozvoje mediální gramotnosti, který si autorka práce kladla za cíl, navštívila Lepařovo gymnázium v Jičíně, kde se jí dostalo té možnosti dané aktivity náležitě prověřit a zhodnotit výslednou míru rozvoje mediální gramotnosti se zaměřením na kritické čtení a vnímání mediálních sdělení. Vyjma dvou aktivit, které vzhledem k reálné a praktické zkušenosti s jejich realizací považuje spíše za přípravu na analýzu mediálních sdělení zajišťující rozvoj této gramotnosti, shledává autorka práce vysokou míru rozvoje dané gramotnosti dosaženou pomocí realizace navržených aktivit. Každá aktivita je pak konkrétněji a podrobněji zhodnocena pod korespondujícími návrhy těchto aktivit včetně návrhů drobných úprav, které vyplynuly z realizace těchto aktivit v konkrétních vyučovacích hodinách.

V konečném výsledku byl hlavní cíl práce naplněn a autorce se tak podařilo vytvořit nejméně sedm funkčních návrhů aktivit, které rozvíjí především danou oblast mediální gramotnosti, ale také samostatné aktivní myšlení, schopnost vyvozovat vlastní závěry,

vyhodnocovat a třídit informace či kooperativně pracovat, což dokládá naplnění vytyčených cílů jednotlivých aktivit. Tyto aktivity jsou tedy vhodné pro integraci a pružnou aplikaci do vyučovacích hodin občanské výchovy v závislosti na aktuálních potřebách výuky.

Seznam zdrojů

Literatura

- BÍNA, Daniel. *Výchova k mediální gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005. ISBN 80-7040-844-8.
- BUCKINGHAM, David. *Media education: literacy, learning and contemporary culture*. Cambridge: Polity, 2003. ISBN 0-7456-2830-3.
- CIBÁKOVÁ, Dana. *Recepce textu u žáků základní školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4744-5.
- ČERNÍN, David; GRACOVÁ, Blažena; STEFAN, Michael a TOMEČEK, Slavoj. *Dějepis mezi vědou a vyprávěním*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2023. ISBN 978-80-7465-593-7.
- EALES – REYNOLDS, Lesley-Jane. *Critical thinking skills for education students*. Thousand Oaks: SAGE, 2013. ISBN: 978-1-4462-6841-4.
- GAZDA, Jan; LIŠKA, Václav a MAREK, Bořivoj. *Kritické myšlení: dovednost (nejen) pro 21. století*. Praha: Nakladatelství P3K, 2019. ISBN 978-80-87343-88-3.
- HAVEL, Jiří a NAJVAROVÁ, Veronika. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5714-2.
- INCH, Edvard S. *Critical thinking and communication*. Boston: Allyn & Bacon, 2011. ISBN: 978-0-205-00620-5.
- JAKUBOWICZ, Karol. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. Zlín: Verbum, 2013. ISBN 978-80-87500-38-5.
- MAŠEK, Jan; SLOBODA, Zdeněk a ZIKMUNDOVÁ, Vladimíra (ed.). *Mediální pedagogika v teorii a praxi: sborník příspěvků z mezinárodní konference o mediální výchově a pedagogice : Plzeň, 17.-18. června 2009*. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU, 2010. ISBN 978-80-7043-851-0.

- MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. Praha: Partners Czech, 2006. ISBN 80-239-6762-2.
- MIČIENKA, Marek a JIRÁK, Jan. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-315-4.
- MIKULCOVÁ, Klára a KOPECKÝ, Kamil. *Aktuální problémy mediální výchovy a mediální gramotnost žáků 2. stupně ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5900-4.
- NAJVAROVÁ, Veronika, KNECHT, Petr a kol. *Model funkční gramotnosti a RVP ZV*, in JANÍK, Tomáš. *Příspěvky k tvorbě a výzkumu kurikula*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-153-9.
- PASTOROVÁ, Markéta a JIRÁK, Jan. *K integraci mediální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4624-0.
- PRŮCHA, Jan; MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa; HOLANOVÁ, Radka; JANOVEC, Ladislav a ŠMEJKALOVÁ, Martina. *Analýza mediálního textu jako předpoklad pro mediální výchovu v českém jazyce: (na příkladu případových studií)*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-239-2.
- SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2254-7.
- SLOBODA, Zdeněk. *Mediální tvorba v kontextu vzdělávání: na příkladu česko-německého mediálně-pedagogického projektu o genetice*. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-28-0.
- STEELOVÁ, Jeannie, TEMPLE, Charles a kol. *Čtením a psaním ke kritickému myšlení: Příručka IV, Čtení, psaní a diskuse ve všech předmětech*. Praha: o. s. Kritické myšlení, 2007.

ŠEDÝ, Jiří. *Kritické myšlení*. Praha: Galén, 2021. ISBN 978-80-7492-543-6.

VERNER, Pavel a BEZCHLEBOVÁ, Mária. *Mediální výchova: průřezové téma*. Úvaly: Praha: Albra ; SPL – Práce, 2007. ISBN 978-80-7361-042-5.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

Internetové zdroje

ČERNÝ, Michal. DigCompEdu 6.1: Informační a mediální gramotnost [online]. *Metodický portál RVP*, 2022 [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/23215/DIGCOMPEDU-6-1-INFORMACNI-A-MEDIALNI-GRAMOTNOST.html>.

DWYER, Christopher P.; HOGAN, Michael J.; STEWART Ian. An integrated critical thinking framework for the 21st century, in *Thinking Skills and Creativity*. č. 12, s. 43-52 [online]. ScienceDirect, 2014 [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://michaelhoganpsychology.files.wordpress.com/2015/06/an-integrated-critical-thinking-framework.pdf>.

Fórum pro prožitkové vzdělávání, z.ú. *Mediální gramotnost: Metodika pro pedagogy*. [online] 2020 [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: https://www.forumppv.cz/wp-content/uploads/2020/09/Metodika_Medi%C3%A1ln%C3%AD-gramotnost.pdf.

HOBBS, Renee. *Digital and Media Literacy: A Plan of Action* [online]. Washington, D.C, 2010 [cit. 2024-02-24]. ISBN: 0-89843-535-8. Dostupné z: https://www.aspeninstitute.org/wpcontent/uploads/2010/11/Digital_and_Media_Literacy.pdf.

JIRÁK, Jan. *Mediální výchova jako průřezové téma: podkladová studie – revidovaná verze* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělání, 2018 [cit. 2023-12-14]. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/medialni_vychova.pdf.

KARLÍK, Tomáš. Osamocená kosatka poprvé zabila žraloka bílého, popsali vědci. Šla mu po játrech. [online] In: *ČT24*, 4.3.2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/osamocena-kosatka-poprve-zabila-zraloka-bileho-popsali-vedci-sla-mu-po-jatrech-346730>.

KASÍKOVÁ, Hana. Kooperativní učení: aby to fungovalo... [online]. *Metodický portál RVP*, 2011 [cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13897/kooperativni-uceni-aby-to-fungovalo-.html> .

KEDROŇ, Radek. Pust'te Jirku, křičí Kajínkovi obdivovatelé. [online] In: *IDNES.cz*, 30. 11. 2001 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pustte-jirku-krici-kajinkovi-obdivovatele.A011129_222238_domaci_was.

KOŘÍNEK, Ondřej. Zloděj si povídal se seniorem na chodbě domu. Mezitím ho okradl. [online] In: *Novinky.cz*, 30. 6. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-zlodej-si-povidal-se-seniorem-na-chodbe-domu-mezitim-ho-okradl-40436515>.

KROUŽELOVÁ, Dana et al. *Příručka mediální výchovy* [online]. Pardubice: Koalice nevládek Pardubicka, 2010 [cit. 2023-12-14]. Dostupné z: http://www.mediasetbox.cz/data/_text/000004/prirucka-medialni-vychovy.pdf.

MARTINŮ, Ondřej. Chat s umělou inteligencí baví internet. Umí česky, povídat si může každý.[online] In: *iDNES.cz*, 9. 12. 2022 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/internet/umela-inteligence-chat-gpt-chatovani.A221207_113334_sw_internet_oma.

[napiš odborný kratší článek na téma mediální sdělení]. Online. In: *ChatGPT*. September 25 version [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: OpenAI, <https://openai.com/chatgpt/>.

POSPÍŠILOVÁ, Lenka. Byl to adrenalin, popisují hasiči a policisté, jak vyprostili muže z auta v řece [online] In: *Táborský deník.cz*, 10. 10. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: https://taborsky.denik.cz/zpravy_region/zachrana-utopene-auto-luznice-tabor-celkovice-senior-policiste-hasici-oceneni.html.

Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení. *Kritické myšlení.cz: Reading and Writing for Critical Thinking* [online]. 2001 [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://kritickemysleni.cz/o-programu/>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2023 [cit. 2023-12-14]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

ŠINDLEROVÁ, Denisa; VANĚK, Jakub. Zemědělci budou ve čtvrtek protestovat v Praze i dalších regionech. Nestačí jim dosavadní kroky vlády. [online] In: *ČT24*, 4. 3. 2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zemedelci-budou-ve-ctvrtek-protestovat-v-praze-nestaci-jim-dosavadni-kroky-vlady-346747>.

VRLÁK, Marek. Student zachránil chlapce, kterého v Ostravě napadli dva mladiství, dostal medaili. [online] In: *ČT24*, 26.2.2024 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/student-zachranil-chlapce-ktereho-v-ostrove-napadli-dva-mladistvi-dostal-medaili-346467>.

Videa

Nauč tetu na netu: Reklama. [online] In: *Česká televize – eduvision*. [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/13449-nauc-tetu-na-netu-reklama>.